

1983/84:162

Måndagen den 4 juni em.

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

12 § Sysselsättningskapande åtgärder (forts. från prot. 161)

Fortsattes överläggningen om arbetsmarknadsutskottets betänkande 1983/84:24.

Anf. 117 ERIK JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag skall i mitt anförande uppehålla mig vid de reservationer som gäller arbetsmarknadsutbildningen och ersättningarna vid arbetslöshet. Först skall jag dock kommentera anslaget till Arbetsmarknadsservice.

Regeringen har föreslagit att det anslaget förstärks med ca 10 %, eller 162 milj. kr. Huvuddelen av beloppet avser kostnaderna för att förbättra flyttningsbidragen, som utskottets ordförande Frida Berglund kommenterade i sitt anförande. Men dessutom ingår 10 milj. kr. för att göra det möjligt att påskynda det serviceprogram som har antagits inom arbetsmarknadsverket. Vad det här är fråga om är att ytterligare höja servicenivån inom arbetsförmedlingen. Moderaterna går emot detta, liksom en planerad försöksverksamhet för att öka rörligheten inom byggnadsarbetarkåren. I det senare fallet gäller det inte att anvisa nya pengar, utan att disponera om medel som redan står till regeringens förfogande.

Herr talman! Det är angeläget att ta till vara den stigande efterfrågan på arbetskraft och att göra de punktvisa extrainsatser som kan behövas för att nå de resultat man önskar. De förslag till åtgärder för att ytterligare förbättra förmedlingens service som regeringen har lagt fram bör alltså bifallas av riksdagen. Jag yrkar följaktligen avslag på reservationerna 14 och 15.

Som jag nyss nämnde har regeringen begärt sammanlagt 162 milj. kr. under anslaget Arbetsmarknadsservice, inkl. kostnaderna för flyttningsbidragen. Riksdagen bör anvisa det beloppet, i enlighet med utskottets hemställan i mom. 22. Till detta moment har moderaterna och centern fogat reservationerna 22 resp. 23. Jag konstaterar att det är s. k. följdrese-

Måndagen den
4 juni 1984

*Sysselsättnings-
skapande åtgärder*

ner, och av den anledningen avstår jag ifrån att kommentera dem.

I fråga om arbetsmarknadsutbildningen berör de föreliggande förslagen såväl själva utbildningen och dess omfattning som det studiesociala stödet till deltagarna i form av utbildningsbidrag.

Riksdagen har tidigare i vår godtagit att arbetsmarknadsutbildningen nästa budgetår får en omfattning av 120 000 deltagare. Regeringen föreslår nu en utvidgning med 15 000 deltagare för en tilläggskostnad av 340 milj. kr., varav 225 milj. kr. är utbildningskostnader och 115 milj. kr. kostnader för utbildningsbidrag.

Moderaterna motsätter sig förslagen och menar att sysselsättningen i den nuvarande konjunkturuppgången kommer att öka, och då minskar behovet av arbetsmarknadsutbildning. Som jag anfört tidigare ökar efterfrågan på arbetskraft, men det är en efterfrågan på yrkesutbildad arbetskraft. Utskottet har tidigare ställt sig bakom en ändrad inriktning av arbetsmarknadspolitiken, så att insatserna stimulerar en fortsatt expansion av det svenska näringslivet. Bristen på kvalificerad arbetskraft bör inte få bli en flaskhals som bromsar en gynnsam utveckling. Det gäller att ta till vara de möjligheter dagens situation bjuder. att via utbildningsåtgärder slussa över arbetslösa med bristfälligt kunnande till produktiva sysselsättningar.

I de utbildningsåtgärder regeringen föreslår gäller som ett särskilt projekt utbildning på dataområdet. Här är det tänkt att utbildningstjänster skall köpas utifrån, bl. a. av studieförbunden. Inom utskottet är vi överens om att samtliga studieförbund skall kunna utnyttjas om de kan ge kurser med godtagbar standard. Det har dock blivit en trepartireservation om dessa kurser. Den politiska skiljelinjen är då om samtliga studieförbund kan eller skall komma i fråga som kursanordnare. Större är inte motsättningen!

Bristen på kvalificerade tekniker gör att det kan bli nödvändigt att förlägga arbetsmarknadsutbildning även på högskolenivå. Moderaterna begär nytt förslag från regeringen härom. Vad det gäller är yrkesinriktade utbildningsvägar som leder ut mot näringslivet. Nivån är högst 40 poäng. Arbetsmarknadsutbildning på universitets- och högskolenivå har bedrivits även tidigare. Självfallet får man nu som då se till att verksamheten bedrivs på ett sådant sätt att man undviker de problem med det studiesociala stödet som anförs av de moderata reservanterna.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets förslag beträffande arbetsmarknadsutbildningen och yrkar alltså att reservationerna 25–28 avslås. Jag yrkar också avslag på moderaternas reservation 24 om den framtida arbetsmarknadsutbildningen och dess organisation. Jag noterar att vi diskuterade den saken här i kammaren den 11 april och att det kommer att bli en ny, ingående diskussion i höst med anledning av en kommande regeringsproposition.

Herr talman! Jag går härefter över till ersättningarna vid arbetslöshet och utbildningsbidragen.

Dagpenningarna från arbetslöshetskassorna höjdes för ett och ett halvt år sedan från 230 till 280 kr. Med tanke på att det högsta beloppet något tidigare, på våren 1982, var 210 kr. kan man som moderaterna säga att det

redan har gjorts kraftiga förbättringar. Men dessa var nödvändiga för att ta igen de stora eftersläpningarna i ersättningsnivåerna som uppstod under de borgerliga regeringsåren.

Regeringen föreslår nu en justering av högsta dagpenningbeloppet till 300 kr. Moderaterna vill ha en oförändrad nivå, och vpk vill höja till 340 kr. Dessutom vill vpk höja kontantstödet, det s. k. KAS, till icke-arbetslöshetsförsäkrade från 100 till 170 kr. per dag.

Utbildningsbidragen vid arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering är kopplade till ersättningarna vid arbetslöshet. De försäkrade deltagarna kommer alltså att få upp till 300 kr. per dag vid bifall till regeringens förslag. Dessutom avser regeringen att förbättra utbildningsbidragen till icke försäkrade deltagare och till ungdomar under 20 år i proportion till höjningen av dagpenningen från arbetslöshetskassorna.

Moderaternas yrkande om oförändrade ersättningar vid arbetslöshet innebär att de menar att även utbildningsbidragen skall vara oförändrade. Vpk går åt motsatt håll och pekar på att de förslag vpk lagt fram beträffande bl. a. kassaersättningarna överensstämmer med vad löntagarorganisationerna har begärt. Detta är dock en kostnadsfråga. Redan regeringens förslag drar en reformkostnad av 500 milj. kr. Vpk har inte presenterat någon kostnadskalkyl, och när det gäller finansieringen har man en obestämd skrivning om skärpt beskattning av kapitalsektorn. Är det förmögenhetsbeskattningen som avses eller tänker man måne på införande av en proms?

Den nu aktuella reformkostnaden, 500 milj. kr., bör enligt regeringen finansieras genom att man höjer arbetsmarknadsavgiften med 0,3 % inkl. en uppjustering med hänsyn till att avgiften har visat sig vara otillräcklig för att täcka två tredjedelar av utgifterna för ersättningarna såsom förutsatts. De tre borgerliga partierna går emot denna höjning och hänvisar till sin tidigare ståndpunkt, att medlemmarna i kassorna i större utsträckning än nu bör delta i finansieringen genom att de betalar högre avgifter. Det är en diskussion som vi hade senast för bara någon vecka sedan, och jag skall därför inte upprepa den. Här skall jag bara påpeka att höjda medlemsavgifter till kassorna inte löser problemet med finansieringen av utbildningsbidragen till eleverna i arbetsmarknadsutbildning.

Herr talman! Med hänvisning till utskottets betänkande och till vad jag här har anfört yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna 29–36.

Anf. 118 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Erik Johansson var klädsamt försiktig i sina omdömen om den nuvarande regeringspolitiken när det gäller arbetsmarknaden. Det tror jag är ett riktigt sätt att närma sig den svåra situation vi har i dag. Jag vill bara göra ett par randanmärkningar.

Det skulle enligt Erik Johansson ha skett en kraftig eftersläpning under de år som socialdemokraterna var utanför kanslihuset. För att få historien fullständig borde Erik Johansson också se litet längre bakåt i tiden, eftersom den verkliga eftersläpningen skedde före 1976!

I den principiella delen av anförandet berördes vikten av att utbilda för att människor skall kunna få jobb också i andra verksamheter. På den punkten har vi en betydande enighet. Men visst är det ändå oroande, herr talman, att vi tvingas konstatera att vi, samtidigt som vi har en god konjunktur och satsar mer än någonsin på arbetsmarknadspolitik, har en högre arbetslöshet och fler människor utanför den ordinarie arbetsmarknaden än någon gång tidigare!

Dagens arbetsmarknadspolitiska situation borde stämma till eftertanke. Den slutsats jag hoppas att regeringen drar av denna debatt och av det nu aktuella betänkandet är att man måste ta itu med de framåtsyftande insatser som behövs. Jag tror inte att man kan lösa 1980- och 1990-talens arbetsmarknadspolitiska problem med metoder som hade en högre giltighet under 1960- och 1970-talen, då vi hade en tillväxtekonomi.

Herr talman! Jag vill än en gång beklaga att regeringen har "lagt locket på" när det gäller AMS-kommitténs möjligheter att förutsättningslöst gripa sig an de problem vi har i dag och att föreslå okonventionella och framåtsyftande nya inslag i arbetsmarknadspolitiken.

Anf. 119 ERIK JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag finner ingen anledning att upprepa den debatt vi fört tidigare, senast den 11 april, då vi hade en genomgång av de här frågorna. Låt mig bara påminna Elver Jonsson bl. a. om att statsbidragen till arbetslöshetskassorna sänktes under den borgerliga regeringstiden. Man förordade en höjning av avgifterna, dvs. att de arbetslösa själva skulle få bära arbetslöshetens bördor.

AMS-kommittén har som alla andra kommittéer möjlighet att pröva förslagen – det har inte lagts på något "lock" som hindrar det.

Beträffande insatserna inför 1980- och 1990-talen är att säga att regeringspartiet, myndigheterna och de fackliga organisationerna har påtalat behovet av en arbetsmarknadspolitik som fungerar som en spjutpets in i framtiden och behovet av medel för att kunna möta den. Glädjande nog kan vi konstatera att vi fått en ökad sysselsättning och ökade arbetsmarknadsandelar. Självfallet skall vi ta vara på dem och enligt gammal god stil för den svenska arbetsmarknadspolitiken anpassa denna efter utvecklingens krav.

Anf. 120 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag noterar att Erik Johansson antyder att det vill mera till än dagens arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Att de tillkommande insatserna görs enligt gammal god tradition har jag ingenting att erinra emot.

Erik Johansson talade om sänkta statsbidrag. Den anpassning som skedde av statsbidragets storlek tog sikte på den storlek det hade då socialdemokraterna 1974 införde den ordning som sedan kom att gälla. När Erik Johansson talar om bördor är det alltså fråga om något som socialdemokraterna tidigare ansett vara rimligt och lämpligt. Det är också intressant att konstatera att arbetsmarknadsministern inte har varit främmande för att återgå till en

ordning där storleken på statsbidragsandelen ligger i närheten av vad den förra regeringen föreslog och riksdagen godtog.

Nr 162

**Måndagen den
4 juni 1984**

*Sysselsättnings-
skapande åtgärder*

· Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (förutsättningar och riktlinjer för arbetsmarknadspolitiken)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 170 röster mot 141 för hemställan i reservation 1 av Alf Wennerfors m. fl.

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 238 röster mot 16 för den i reservation 2 av Lars-Ove Hagberg anförda motiveringen. 58 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (en aktivt arbetsskapande politik)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (mätning av arbetslösheten)

Utskottets hemställan bifölls med 235 röster mot 77 för reservation 4 av Alf Wennerfors m. fl.

Mom. 4 (inläsningseffekter på arbetsmarknaden)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 5 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 6 av Karin Andersson m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 5 ("terapikedjan för ungdomar")

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (sänkta arbetsgivaravgifter för ungdomar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Elver Jonsson – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (rätt till arbete på full tid för alla ungdomar i ungdomslag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (stöd till särskilda ungdomsprojekt)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 10 av Alf Wennerfors m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (avslag på förslaget till riktlinjer för ungdomsarbete i Örebro kommun)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 11 och 12 (försök med ungdomsarbete i fler kommuner än Örebro m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 290 röster mot 18 för reservation 12 av Lars-Ove Hagberg. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 13 (ungdomsarbete hos enskilda arbetsgivare vid försöksverksamheten i Örebro)

Utskottets hemställan bifölls med 242 röster mot 64 för reservation 13 av Karin Andersson m. fl. 5 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 15 (förbättring av arbetsförmedlingens service)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (projektanställning av byggnadsarbetare)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (översyn av bestämmelserna om flyttningsbidrag)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 16 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 17 av Karin Andersson och Arne Fransson anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 18 och 19 (höjning av starthjälpen m. m.)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 264 röster mot 48 för hemställan i reservation 18 av Karin Andersson och Arne Fransson.

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 272 röster mot 17 för den i reservation 19 av Lars-Ove Hagberg anförda motiveringen. 23 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 20 (försöksverksamhet med särskilt bidrag till arbetsgivare för anställning av medflyttande)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 20 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (försöksverksamhet med sökanderesor för jugoslaviska medborgare)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 21 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 23 (den framtida arbetsmarknadsutbildningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 24 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 24 (omfattningen av arbetsmarknadsutbildningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 25 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (utbildning inom dataområdet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 26 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 26 (ändrade regler för arbetsmarknadsutbildningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 28 (dagpenningen inom arbetslöshetsförsäkringen)

Först biträdde reservation 29 av Alf Wennerfors m. fl. med 94 röster mot 17 för reservation 30 av Lars-Ove Hagberg. 201 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 29 av Alf Wennerfors m. fl. – genom uppresning.

Mom. 29 (höjning av beloppet för kontant arbetsmarknadsstöd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 31 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 30 (utbildningsbidrag till icke-försäkrade)

Utskottets hemställan bifölls med 294 röster mot 16 för reservation 32 av Lars-Ove Hagberg.

*Sysselsättnings-
skapande åtgärder*

Mom. 31 (utbetalningar å konto av bidrag till arbetslöshetskassorna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 33 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 32 och 33 (höjning av arbetsmarknadsavgiften m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 34 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 34 (skärpt beskattning av kapitalsektorn)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 35 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 35 (anslag till Bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 36 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 36 (tidigareläggning av offentliga investeringar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 37 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 37 (beredskapsarbeten inom den kommunala sektorn)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 38 av Alf Wennerfors m. fl.,
dels reservation 39 av Elver Jonsson,
bifölls med acklamation.

Mom. 38 (insatser för ungdomsföretagande i Malmöregionen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 40 av Karin Andersson och Arne Fransson – bifölls med acklamation.

Mom. 40 (riktlinjer för bidrag till arbetslösa för att starta egen verksamhet)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 41 av Alf Wennerfors m. fl.,
dels reservation 42 av Lars-Ove Hagberg,
bifölls med acklamation.

Mom. 45 (särskilda glesbygdinsatser i skogslänen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 45 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1983/84:30 om forskning (prop. 1983/84:107 delvis).

Anf. 121 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! I detta inlägg skall jag kommentera vpk-motionen 2626 och vår reservation 2. I motionen behandlas dels frågan om de fackliga organisationernas representation i den nya forskningsorganisationen – transportforskningsberedningen – dels ett förslag till särskild forskningsinsats, beträffande bilismens och bilindustrins roll.

Enligt vår grundsyn är forskningen inte neutral i den meningen att det skulle vara en verksamhet som står ovanför klassintressena. Forskningen står, inom ramen för nuvarande samhällsstruktur, nära nog i fullständig beroendeställning till arbetsgivarna, vilka har den avgörande makt- och ägarställningen. Fackföreningsrörelsen däremot har ingen egen forskartradition. Det finns exempel på fall då arbetstagarorganisationen-facket genomfört alternativ forskning, t. ex. vad gäller särskilda arbetsplatsers utformning, lokallösningar osv. I sådana fall har, överraskande nog för arbetsgivaren, helt andra aspekter kommit fram – aspekter som tagit större hänsyn till de anställdas situation och intresse av t. ex. skydd för god miljö och goda arbetsförhållanden. I sådana fall visar det sig alltså att man från arbetsköparhåll lägger tonvikten på helt andra frågor, sådant som har med effektivare drift och ett enkelriktat lönsamhetstänkande att göra, medan fackföreningarna i sin alternativa forskning lagt mera vikt vid drägliga arbetsvillkor och produktionens sociala innehåll.

Detta är ett av flera exempel som kan visa att forskningen i avgörande grad är intressebunden och nästan helt kopplad till arbetsköparpartens målsättning. Ett sådant monopol på forskning måste på sikt brytas och ersättas av en forskning som i högre grad kanaliserar de arbetandes problem. Det gäller inte bara sådan forskning som har direkt anknytning till arbetssituationen och villkoren för de arbetande, även om detta är centrala områden. I lika hög grad måste forskningen på produktionsteknikens och de tekniska disciplinernas område bryta med den traditionella kopplingen till ägarintresset av kapitalvinst – en koppling som nu är utslagsgivande. Enstaka undantag förändrar inte den totalbilden.

Hela tiden är det angeläget att arbetarrörelsen och den fackliga rörelsen eftersträvar nya möjligheter att rikta in forskningen så att de arbetandes villkor och framtid beaktas i alla forskningsssammanhang eller, som vi uttrycker det i vår motion 2626: "Forskningspolitiken måste ses i sitt samhällseliga sammanhang och vara infogad i arbetarrörelsens strävan till demokratisk förnyelse och folkligt engagemang i arbetet för nödvändiga samhällsförbättringar."

Det är mot denna bakgrund man skall se motionens förslag att arbetstagarorganisationerna skall ha en god representation i det nya forskningsorganet transportforskningsberedningen, liksom i dess programgrupper.

Utskottets majoritet inkl. socialdemokraterna kommenterar frågan men undviker att tala klarspråk. Transportforskningsberedningen och programgrupperna skall få en sådan sammansättning, säger man, att "uppnåendet av målen främjas". Som fackligt aktiv har jag lärt mig att sådant allmänt tal – vi brukar kalla det rundsnack – inte garanterar facket något reellt inflytande. Vi menar att de anställda lagenligt skall garanteras representation i forskningsorganen.

Vårt förslag att de fackliga organisationerna skall tas med vid remissförfarandet i samband med fastläggande av forskningsprogram för längre eller kortare tid, har fått samma luddiga behandling i utskottet. Man kan inte befria sig från uppfattningen att också utskottets socialdemokrater avvisar förslaget om att de arbetande i klarspråk skall tillerkännas ett inflytande i dessa forskningssammanhang.

I motion 2626 och i reservation 2 har vi också föreslagit att bilismen och bilindustrins roll och utveckling, liksom dess framtid i vårt land, skulle understrykas som en angelägen forskningsuppgift. Här hänvisar utskottets majoritet till en forskning om bilindustrins samhällsroll som bedrivs i USA, med bl. a. svenskt stöd. Vi godtar inte detta, utan anser att en forskning bör bedrivas utifrån den speciellt svenska situationen, med en relativt liten bilindustri sett i förhållande till giganterna i USA och Japan. Här finns självklart ett samhällsintresse av att forskningen om bilismen och bilindustrin inte mer eller mindre blir ett led i de stora bilföretagens produktutveckling och marknadsföring, utan snarare att den blir en fråga om långsiktig planering inom transportområdet.

Med det anförda yrkar jag, herr talman, bifall till motion 2626 på alla punkter och till reservation nr 2.

Anf. 122 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag skall först säga några ord med anledning av reservation nr 3 av centerpartisterna i trafikutskottet. I betänkandet föreslås alltså att transportforskningsdelegationen och kollektivtrafikberedningen sammanförs till en ny myndighet som skall heta transportforskningsberedningen. Det förslaget tycker vi i centern är bra. Det är i fråga om var detta nya organ skall placeras geografiskt som vi har en annan uppfattning än majoriteten.

Jag skulle efter dessa inledande ord kunna hålla ett långt anförande om regionalpolitik, men det skall jag försöka kammarens ledamöter ifrån. Jag vill bara kort konstatera:

1. Om vi menar allvar med att hålla hela vårt land levande, måste kampen för decentralisering föras på alla områden.
2. Det är lättare att besluta om utlokalisering av en ny myndighet än om flyttning av redan befintlig verksamhet.

I dessa besparingstider skapar vi inte så många nya statliga organ. Därför är det än viktigare att de som tillkommer inte förläggs till Stockholm. Vi i centern föreslår att det nya organet, TFB, lokaliseras till Linköping. Där finns ett universitet som arbetar med transportforskning, och där finns väg- och trafikinstitutet som spelar en viktig roll för svensk transportkunskap.

Transportforskningsutredningen, som lade fram sitt betänkande för några år sedan, föreslog enhälligt att ett nytt organ skulle bildas för transportforskning och att detta nya organ skulle förläggas till Linköping. Det är alltså ett väl prövat förslag som centern följer upp.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 3.

Reservation nr 1 av moderater, folkpartister och centerpartister i trafikutskottet handlar om det nya organet TFB:s kansliresurser. Majoriteten anser att TFB:s kansli bör bildas genom att man helt enkelt slår ihop de kanslier som nu finns hos TFD och KTB. Det är naturligtvis det enklaste, men inte det vettigaste. Att börja med ett stort kansli för att sedan minska personalen är varken en klok eller en human politik. Det är mycket bättre att börja med ett mindre kansli. Visar det sig sedan nödvändigt att öka antalet anställda, brukar inte det stöta på några svårigheter. De pengar man sparar på att starta med ett mindre kansli än det majoriteten förordar bör användas till den transportforskning det hela handlar om.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anf. 123 LISBET CALNER (s):

Herr talman! Vi behandlar nu trafikutskottets betänkande nr 30, som föranletts av propositionen om forskning.

I 1979 års trafikpolitiska beslut slog riksdagen fast att målet för den statliga trafikpolitiken är att ge medborgare och näringsliv en tillfredsställande transportförsörjning till lägsta möjliga samhällsekonomiska kostnader. För att nå det målet är det också helt klart att vi måste satsa på forskning och utveckling. Intresset för och vikten av forskning och utveckling på transportområdet visade den på hösten 1982 nytillträdde socialdemokratiska regeringen genom att i propositionen om Vissa ekonomiskpolitiska åtgärder föreslår 40 milj. kr. till forskning och utveckling på kollektivtrafikområdet, vilket riksdagen också fattade beslut om utan de borgerligas medverkan.

I en motion från socialdemokraterna under riksmötet 1981/82 föreslogs en samordnad verksamhet inom transportforskningsområdet, vilket utskottet i sitt betänkande 1981/82:23 gav regeringen till känna. I den proposition som vi nu behandlar har utskottets önskemål effektuerats.

Hittills har transportforskningen varit splittrad på flera organ. I den forskningsproposition som vi nu behandlar föreslår regeringen att TFD (transportforskningsdelegationen) och KTB (kollektivtrafikberedningen) sammanförs till en myndighet, TFB (transportforskningsberedningen). Denna skall ha till uppgift att stödja forsknings- och utvecklingsverksamhet inom transportområdet och att samordna transportforskningen. Det föreslås att sammanslagning sker den 1 juli i år. Ett enhälligt utskott tillstyrker detta i sitt betänkande.

I betänkandet behandlas även fem motioner, som har väckts med anledning av propositionen.

I den moderata motionen föreslås att KTB skall avvecklas, vilket tillgodoses i och med kammarens bifall till trafikutskottets förslag i dag. I den socialdemokratiska motionen föreslås att TFD skall samarbeta med VTS

(Stiftelsen västsvenska transportsekretariatet). Utskottet anser i likhet med vad som anförs i propositionen att det är viktigt att TFB tar till vara alla möjligheter till samarbete och samordning av de resurser som står till buds med andra institutioner, myndigheter m. fl. Det förutsätts att så också kommer att ske där det anses ändamålsenligt och lämpligt. I folkparti- och centermotionerna framhålls att sammanslagningen av TFD och KTB bör medföra administrativa besparingar, eftersom transportforskningsberedningens kansli får mindre resurser än vad de båda organen har i dag. I propositionen föreslås här en sammanslagning av nuvarande kansliresurser.

Av propositionen framgår klart att de uppgifter som TFB kommer att få, bl. a. samordning och planering av transportforskningen samt informationsverksamhet, inte har någon dirckt motsvarighet inom ramen för vare sig TFD:s eller KTB:s verksamhet i dag. Därför delar utskottets majoritet den i propositionen framförda uppfattningen att TFB skall få ansvaret för dessa uppgifter och tycker att de i propositionen föreslagna kansliresurserna behövs f. n. Självfallet skall kansliresurserna inte vara större än vad som är nödvändigt för att verksamheten skall kunna skötas på ett fullgott sätt.

Föredraganden föreslår också i propositionen: "Det bör ankomma på regeringen att bestämma närmare hur den nya myndigheten skall vara organiserad och anpassa organisationen och arbetsformer till förändringar i förutsättningarna." Med dessa motiveringar, herr talman, avstyrker utskottets majoritet motionerna från folkpartiet och centern i denna del, så även reservation 1, där moderaterna instämmer med folkpartiet och centern i denna fråga. Där står bl. a. att TFB:s kansliresurser bör minskas åtminstone på sikt. Jag anser att detta är en helt onödig reservation, eftersom en organisationskommitté nu kommer att tillsättas för att anpassa organisation och arbetsformer till förändringar i förutsättningarna. I propositionen står det t. o. m. att det kan bli fråga om en annan fördelning av anslaget, om en sådan omfördelning skulle anses bättre. Detta tycker jag är svar på vad Anna Wohlin-Andersson tidigare sade.

I vpk-motionen framhålls att bilismen ännu inte blivit föremål för någon omfattande forskning med avseende på dess roll i nuet och framtiden. Enligt vad utskottet erfarit utförde statistiska centralbyrån 1978 en resvaneundersökning, vilken tjänat som utgångspunkt för forskning om bilismens roll i samhället. En ny sådan undersökning, som genomförs i år, kan förväntas komma att ytterligare stimulera till dylik forskning som motionären aktualiserar.

I ett stort internationellt samarbetsprojekt, Bilen i framtiden, som initierats i Förenta staterna, läggs tonvikten vid bilindustrins samhällsroll. En rapport om det projektet väntas föreligga inom kort. Vad gäller denna rapport har dels svenska forskare lämnat bidrag, dels stöd för genomförandet lämnats av styrelsen för teknisk utveckling, statens råd för byggnadsforskning, transportforskningsdelegationen m. fl.

Eftersom avsikten med propositionen bl. a. är att minska dubbelarbetet, finns det ingen anledning att tillstyrka motionärernas förslag. Motionen i den berörda delen avstyrks således, liksom även reservation nr 2.

I yrkande 20 i centermotionen 2615 föreslås att TFB skall lokaliseras till Linköping. Lokaliseringen av TFB behandlas inte i propositionen. Men enligt vad utskottet erfarit kommer beredningen att placeras i Stockholmsområdet. För en sådan lokalisering talar enligt utskottets majoritet angelägna samordningsvinster, som står att göra genom att styrelsen för teknisk utveckling och byggnadsforskningsrådet redan finns i Stockholm. Dessutom finns ju de båda organ som skall slås samman redan här i Stockholm. Därför avstyrks motionskravet i fråga liksom också reservation nr 3.

Så till Sven Henricssons inlägg. Sven Henricsson har tydligen gripits av eftertankens kranka blekhet. Jag måste erkänna att jag blev litet förvånad – om jag inte minns alldeles fel var herr Henricsson med under såväl behandlingen som justeringen av ifrågavarande betänkande. Det var synd att herr Henricsson inte i "rätt forum" passade på att framföra sina åsikter. Det hade annars kanske varit möjligt för oss att prata oss samman och få till stånd en annan skrivning. Nu framgår det inte av betänkandet att Henricsson har haft en avvikande mening.

I propositionen står det att programgrupperna bör sammansättas av personer med stor sakkunskap inom verksamhetsområdet. För min del utesluter jag verkligen inte folk med praktisk erfarenhet eller – för att använda Henricssons ordval – folk från verkstadsgolvet när jag talar om stor sakkunskap. Gör Sven Henricsson det?

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till trafikutskottets hemställan i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 124 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Vi har alla iakttagit vilken omvälvning som vi står mitt uppe i när det gäller teknik och vetenskap. För oss i vpk är det angeläget att se till att denna omvälvning genomförs i demokratiska former. Vi kan också se forskningspropositionen som ett uttryck för att man är medveten om detta krav. Vi vill därför i den här frågan markera att vi vill ha garantier för att de anställda via sina fackliga organisationer får ett klart medbestämmande i de forskningsorgan som det gäller, för undvikande av att man t. ex. handplockar personer som skall passa någon professor.

När det gäller bilismens roll är det alldeles klart att vi i vårt land – där 400 000 människor är beroende av bilismen och bilindustrin – för samhällsdebattens skull är i behov av en ordentlig analys av och forskning om bilismens och bilindustrins betydelse för Sverige både i nuet och i framtiden. Inte minst finns det en stor ovisshet bland de arbetare och tjänstemän som är sysselsatta på detta område. Om riksdagen nu uttalar att denna forskning bör komma till stånd, är det en verkligt angelägen uppgift som kommer att kunna genomföras: en kartläggning av framtiden inom denna bransch.

Anf. 125 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Lisbet Calner säger att TFB bör ligga i Stockholm till följd av "angelägna samordningsvinster". Jag måste tyvärr konstatera att varje gång som vi från centern föreslår att en ny statlig verksamhet skall lokaliseras till

någon annan plats än Stockholm, radar socialdemokraterna upp skäl varför just den verksamheten måste ligga i Stockholm. Här finns det och det och detta, och alltså måste också det nytillkommande ligga här. Med en sådan politik, Lisbet Calner, är det inte underligt att Stockholm fortsätter att växa på det övriga landets bekostnad.

Vi måste bryta detta mönster. Åtminstone måste vi sluta upp med att förlägga nya verksamheter till Stockholm. Jag anser att staten här måste gå före med gott exempel och visa att man tror att nya organ kan fungera också på andra ställen än i huvudstaden.

Anf. 126 LISBET CALNER (s):

Herr talman! Låt mig först säga till Sven Henricsson att jag vidhåller vad jag sade tidigare, nämligen att de fackliga företrädarna, i varje fall i min sinnessfär, ingår bland sakkunskapen.

Så till talet om att det inte skulle bedrivas någon forskning inom bilindustrin. Jag har tagit kontakt med VTI och därifrån fått en del rapporter. Det är exempelvis Bilindustrins förväntningar på väg- och trafikforskningen, Kollektivtrafiken i bilsamhället, Billös i bilsamhället osv. Dessa mycket vackert röda böcker överlämnar jag gärna till Sven Henricsson, så att han vid tillfälle kan göra sig underkunnig om innehållet i dem.

Jag kan vidare hålla med Anna Wohlin-Andersson om att det finns anledning att förlägga nya verksamheter utanför Stockholm. Men den verksamhet som det här gäller är i och för sig inte ny. De människor som arbetar i den finns redan här. Kontoren är redan uppbyggda. Vi vet också att detta beslut kommer mycket sent.

Därför vidhåller jag även på den punkten mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Anf. 127 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Visst har det skrivits rapporter, uppsatser och annat som rör bilismen. Men sekretariatet för framtidsstudier, som har ägnat mycken möda åt att försöka analysera situationen för bilismen och även har producerat rapporter, konstaterar att det saknas en ordentlig och genomgripande forskning i Sverige om bilismen och bilindustrin.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 2 (transportforskningsberedningens kansliresurser)

Utskottets hemställan bifölls med 172 röster mot 140 för reservation 1 av Rune Torwald m. fl.

Mom. 3 b och c (arbetstagarorganisationernas representation i transportforskningsberedningen, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion 2626 av Sven Henricsson i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 3 f (forskning rörande bilismens och bilindustrins roll)

Utskottets hemställan bifölls med 296 röster mot 17 för reservation 2 av Sven Henricsson.

Mom. 4 (transportforskningsberedningens lokalisering)

Utskottets hemställan bifölls med 264 röster mot 49 för reservation 3 av Rune Torwald och Bertil Jonasson.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 162

Måndagen den
4 juni 1984

*Statsbidrag till
alternativa barn-
omsorgsformer*

14 § Statsbidrag till alternativa barnomsorgsformer

Föredrogs socialutskottets betänkande 1983/84:31 om statsbidrag till alternativa barnomsorgsformer (prop. 1983/84:177).

Anf. 128 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! Proposition 177 om statsbidrag till alternativa barnomsorgsformer är – trots sitt ringa omfång – en märklig läsning, full av övertro på kollektiva lösningar och på att staten vet bäst och skall styra människorna och familjen. Det visas ovilja att skapa valfrihet och finna nya lösningar på problem. Inte ens kommunerna tilltros helt kunna bedöma och fatta beslut om barnomsorgens utformning.

Propositionen inskränker rätten till statsbidrag till alternativa barnomsorgsformer. Daghem och fritidshem som drivs i företagsform utesluts från statsbidragsrätt. Detta innebär t. ex. att förskollärare som startar eget inom barnomsorgen inte kan få statsbidrag.

Det innebär också att kommunerna förhindras att tillgodose barnomsorgsbehovet genom entreprenadförfarande. Även om kommunen anser att höga krav på kvalitet och kontinuitet är uppfyllda och vill ta med ett daghem drivet av ett företag i barnomsorgsplanen, är ett sådant daghem inte berättigat till statsbidrag.

De regler om statsbidrag till barnomsorgen som riksdagens socialistiska majoritet beslutade om förra året innebär att enskilda daghem och fritidshem diskrimineras i jämförelse med kommunal verksamhet. Dessutom skall man komma ihåg att enskild barnomsorg ofta inte får kommunalt bidrag.

Vi moderater tog avstånd från detta statsbidragssystem, främst därför att enskilda alternativ missgynnas, därför att deltidsförskolan inte får statsbidrag, därför att det innebär en styrning mot långa vistelsetider och därför att inget utrymme ges för en vårdnadsersättning. Familjerna får inte frihet att välja den omsorg om barnen som de anser bäst.

Vi moderater har följande krav på ett statsbidragssystem:

1. att kommunal daghemsverksamhet inte får gynnas på bekostnad av enskilda alternativ och familjedaghem,

*Statsbidrag till
alternativa barn-
omsorgsformer*

2. att deltidsförskolan skall berättiga till motsvarande statsbidrag som heltidsskolan,
3. att lång daghemsvistelse inte får leda till ett oproportionerligt stort statsbidrag jämfört med kortare vistelsetider och
4. att anslagsutrymme skall medges för en vårdnadsersättning.

Dessutom anser vi att kommunerna skall kunna komplettera med entreprenadförfarande.

De regler som antogs brister i alla dessa avseenden. De innebär en ökad styrning mot kommunal daghemsomsorg på bekostnad av deltidsskola, familjedaghem och alternativ barnomsorg. Vi anser att statsbidraget skall vara neutralt till huvudman och omsorgsform. Att, som sägs i reservation 3, höja statsbidraget till familjedaghemmen, är ett steg i den riktningen. Kommunal och alternativ barnomsorg skall behandlas lika. Självfallet skall kvalitetskrav ställas – höga kvalitetskrav. Men när dessa är uppfyllda skall kommunerna vara skyldiga att ta med alternativen i barnomsorgsplanen, och därmed blir de berättigade till likvärdiga bidrag.

I socialutskottets betänkande anges att syftet med statsbidragsreglerna bl. a. är att stimulera kommunerna till ett bättre utnyttjande av tillgängliga resurser. Trots detta säger man nu nej till barnomsorg driven i företagsform. Man anser att sådan barnomsorg skall motarbetas även om kommunen har skaffat sig full insyn i och kontroll över den barnomsorgsverksamhet det gäller. Är inte barnomsorgen ett område där kommunen har mycket bättre förutsättningar att bedöma kvaliteten hos ett daghem än regering och riksdag? Kan man inte lita på kommunernas omdöme och förmåga? Barnomsorg i enskild regi, i företagsform, som föräldrakooperativ, i föreningsregi, är värdefulla alternativ samtidigt som de från samhällets synpunkt är mer ekonomiska och innebär ett bättre utnyttjande av resurser.

Om vi skall kunna tillgodose barnfamiljernas önskemål om barnomsorg och deras krav på valfrihet och flexibla barnomsorgsformer måste vi stimulera alternativ och finna nya vägar att driva och finansiera barnomsorg.

Men i och med att socialdemokraterna – trots allt vackert tal om frihet – framhåller sitt styrande av barnomsorgen mot dyra kommunala daghem förhindras framväxten av alternativ, familjernas valfrihet förblir ringa och våra samlade resurser utnyttjas inte effektivt. Valfrihet får då den som har råd att köpa sig alternativ.

Vi har ju i dag praktiskt taget kommunalt monopol på barnomsorgen. Samtidigt vet vi att den dyra kommunala barnomsorgen inte alltid går till dem som har störst behov av den. Det är ungefär dubbelt så vanligt i enbarnsfamiljer att använda kommunal barnomsorg som i flerbarnsfamiljer. Det är ungefär dubbelt så vanligt i SACO-familjer som i LO-familjer att använda den kommunala barnomsorgen.

Regeringen har haft svårt att hitta skäl för sitt förslag i proposition 177. Det som anges i propositionen är föga övertygande – snarare obegripligt. Ett av skälen är att effektivare personalutnyttjande och bättre personalplanering är lika möjligt att genomföra i kommunal som i affärsmässig privat verksamhet. Skillnaden skulle enligt propositionen vara att beslut om kommunala

*Statsbidrag till
alternativa barn-
omsorgsformer*

verksamheter sker i demokratisk ordning. Detta är ett märkligt resonemang. Även beslut om daghemsentreprenad i kommunen sker naturligtvis i demokratisk ordning och efter noggrann prövning av kvaliteten. Daghemmet skall ju vara med i barnomsorgsplanen för att få statsbidrag!

Andra egendomliga argument är att risken för segregation av barnomsorgen är uppenbar, att riskerna för att oseriösa företag lockas att etablera sig inom barnomsorgen är stora och att förslagen om affärsmässigt drivna daghem kan ses som ett led i ett angrepp på den gemensamma och demokratiskt styrda sektorn i vårt land. Dessa argument håller inte. Den kvalitetsprövning som skall ske innan daghemmen antas i barnomsorgsplanen är garanti för detta. Eller litar man inte på kommunerna, tro? Litar man inte heller på att föräldrar kan bedöma?

Herr talman! Det finns inga hållbara skäl för att generellt inskränka rätten till statsbidrag till alternativa barnomsorgsformer, såsom regeringen gör. Det finns inga hållbara skäl för att säga nej till statsbidrag till barnomsorg i företagsform. Det är t. ex. fullkomligt obegripligt, att om några förskollärare vill starta eget, skall de inte kunna få statsbidrag, även om deras daghem har god kvalitet. Det finns dessutom alla skäl att tro att ett sådant daghem skulle ha mycket god kvalitet.

Avgörande för bedömningen av olika barnomsorgsformer skall inte vara vem som är huvudman eller om verksamheten ger vinst. Avgörande skall i stället vara om verksamheten är av god kvalitet och ger god barnomsorg till en rimlig kostnad.

Man talar om daghem som drivs "i uppenbart vinstsyfte". Hur definierar man det? Är det när verksamheten går ihop? Vad händer om t. ex. ett daghem som drivs i ett föräldrakooperativ skulle gå ihop och kanske t. o. m. få ett överskott?

Finansminister Kjell-Olof Feldt har enligt referat sagt att han anser att privat barnomsorg är bra, t. o. m. barnomsorg som drivs i företagsform. Varför har regeringen inte lyssnat på sin finansminister innan den presenterade propositionen?

Herr talman! Familjen har huvudansvaret för barnens uppfostran och omvårdnad. Familjen måste själv kunna få välja och bestämma vilken arbetsfördelning och vilken barnomsorg den vill ha. Vi måste börja myndigförklara familjen och stödja den genom att uppmuntra valfrihet, alternativ, mångfald och flexibla och rättvisa lösningar.

Men då krävs att skatte- och bidragssystemen inte styr familjen. Då krävs en beskattning av familjen som bygger på hur många som skall leva på inkomsten. Då krävs också en vårdnadsersättning och ett rättvist statsbidragssystem för barnomsorgen.

Barnomsorg av god kvalitet – så att föräldrarna känner att barnen har det bra medan de förvärvsarbetar – och barnomsorg i flexibla och alternativa former är väsentligt för valfriheten. Men med det sneda subventioneringssystem som råder förhindras valfriheten. Dessutom är det orättvist att den familj som på grund av platsbrist inte kan få eller som inte vill ha en kommunal barnomsorgsplats inte får ett lika stort bidrag av statskassan till sin

Måndagen den
4 juni 1984

*Statsbidrag till
alternativa barn-
omsorgsformer.*

barnomsorg eller får betala hela omsorgen själv. En vårdnadsersättning till i första hand barn mellan ett och tre år skulle minska orättvisan. Ett neutralt statsbidragssystem likaså.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till de reservationer i betänkande 31 som bär moderata namn.

Anf. 129 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Ibland får man intrycket att en omprövning håller på att ske inom socialdemokratin i fråga om uppfattningen att den offentliga sektorn skall sköta allt och allt bestyra. Först var det landets vice statsminister som stod för de nya signalerna inom socialdemokratin. Nu senast är det ingen mindre än finansministern som tydligen slaktar några av socialdemokratis heligaste kor.

Men vanans makt är alltjämt stor. Fortfarande tänker och planerar socialdemokrater ute i kommunerna ungefär i samma banor som under 1960- och 1970-talen. De kan i praktiken oftast inte tänka sig någon annan form av barnomsorg än den som planeras på central nivå. Så har också socialdemokrater som intervjuats med anledning av Feldts uttalanden stått upp som en man och försvarat den offentliga sektorn med en attityd som inte tillåter mycket av alternativ.

Men en viss omprövning har tydligen ändå ägt rum. Jag tänker då på den förändring av regeringens förslag som skedde i socialutskottet så sent som hösten 1983, då man accepterade att årsarbetarebidrag skulle utgå till föräldrakooperativ och liknande. Men detta skedde först sedan vi från oppositionen hade tagit upp frågan i motioner och efter kraftiga protester från föräldrar som ville ta initiativ för att med gemensamma krafter lösa sina problem.

Vad vi i centern vill ha är ett statsbidragssystem som innebär likställighet mellan enskilda och kommunala dag- och fritidshem och mellan enskilda och kommunala deltidsskolor. Kommunen har ansvaret för samordningen, men detta hindrar inte att barnomsorg som bedrivs av ideella föreningar, föräldrar, företag, kyrkor och samfund mycket väl kan ingå i den kommunala barnomsorgsplanen. Det skulle medföra att barnomsorgsverksamheten tillfördes nya idéer och blev billigare, utan att engagemanget från de berörda parternas sida för den skull minskade.

Man måste arbeta för en förändring och en bättre fördelning av barnomsorgsresurserna. Vårt förslag om lika behandling av barnomsorgsformerna innebär en framkomlig väg. Det innebär en bättre regional spridning och gynnar fler. Det tar i anspråk enskilda initiativ, och det tar också vara på det kapital av ideell kraft som bör utnyttjas. Det kommer att ge utrymme för stor variation och uppfinningsrikedom.

Existensen av alternativa möjligheter, t. ex. familjedaghem, föräldrakooperativ, som vi här tagit upp i vår partimotion i år och dessutom tar upp i den motion med Rune Gustavsson som första namn som behandlas i det betänkande som nu är aktuellt och dessutom i en motion av Karl Boo, har en gynnsam inverkan i decentraliserande riktning.

Statsbidragssystemet gynnar f. n. en ensidig satsning på daghem. Familjedaghemmen har enligt vår uppfattning en stor betydelse inom barnomsorgen. Många föräldrar föredrar familjedaghemsp plats framför plats i daghem. Vi anser att den snedvridning av statens stöd till barnomsorgen som nu råder måste rättas till. Vi vill ha ett statsbidragssystem som ger full likställighet mellan daghem och familjedaghem. Familjedaghem skall vara ett alternativ, inte bara ett komplement.

Det är nödvändigt att noga följa statsbidragsutvecklingen, så att alternativa daghemsformer inte får ett successivt urholkat stöd. Därför begär vi i vår motion en utvärdering och en redovisning av statsbidragens styrande verkan i organiserandet av olika former av institutionell barnomsorg.

Redan nu finns det i vårt land en hel del alternativa förskolor på hel- eller deltid som man kan peka på som exempel. De skolorna tål verkligen en jämförelse. Det visar det förhållandet att de är eftersökta och att man ofta står i kö för att få en plats där. Redan av det skälet borde det få finnas fler. Att det inte finns tillräckligt många hänger samman med att dessa skolor har haft många ekonomiska problem att brottas med. Att de å andra sidan trots allt är så många som de är illustrerar växtkraften hos dem som arbetar för att hålla förskolorna vid liv och utveckla verksamheten. Det är åtskilliga timmar av frivilligt arbete som läggs ned på administration, på städning, osv. Där är det inte förbjudet för föräldrarna att göra en insats för det egna barnet.

Vårt bidragssystem skulle öppna möjligheten för sådana här alternativ och därmed valfriheten för många fler grupper. Alternativ daghemsverksamhet skall inte behöva ha en klang av exklusivitet. Det här innebär inte att man ifrågasätter den kommunala förskolan. Att den utgör ett av alternativen kommer inte att göra den sämre. Olika former, olika metoder och olika pedagogik berikar ömsesidigt varandra. Dessutom är ett inslag av konkurrens mellan förskoleformer inte alls något argument mot alternativa förskolor. Förekomsten av Waldorf- och Montessoriförskolor liksom av kristna förskolor fyller ett djupt känt behov hos många. Det kan man inte i längden nonchalera. Föräldrars rätt att utöva inverkan på sina barn i den form som alternativa förskolor innebär måste finnas.

Det är en etappvinst att socialdemokraterna numera åtminstone vill ge intryck av att ha en något positivare syn på att det förekommer en viss variation inom barnomsorgen. Men det behövs faktiskt att ni inom socialdemokratin, om ni nu menar allvar, gör allt för att ge spridning åt denna nyvunna inställning till daghem som drivs av ideella organisationer, föreningar eller föräldrakooperativ. För vi är många som genom åren förgäves kämpat mot en kompakt mur av bristande förståelse för att förskoleverksamhet kan drivas i andra former än den kommunala. Det är inga överord att påstå att motståndet funnits och alltjämt finns i socialdemokratiskt dominerande kommuner. Att kommunen har ensamrätten till barnomsorgen är på många håll fortfarande ett axiom.

Regeringen talar ofta med dubbla budskap. Samma dag som regeringen tog beslutet att öka den kommunala självstyrelsen, tog man beslutet att förbjuda kommuner att anlita enskilda företag för att ordna barnomsorgen.

*Statsbidrag till
alternativa barn-
omsorgsformer*

Enligt centerns uppfattning skall statsbidrag till barnomsorgen utgå under förutsättning att det är en bra omsorg som föräldrarna kan vända sig till med fullt förtroende. Garantin för att omsorgen har en sådan kvalitativ inriktning skall vara att den omfattas av den kommunala barnomsorgsplanen. Vi tillägger i vår motion med anledning av propositionen att den organisatoriska formen för daghemsverksamhet inte kan tillåtas bli viktigare än det faktiska innehållet.

Vad som fått socialdemokraterna att reagera är initiativet från ett privat bolag att erbjuda kommuner barnomsorgsservice. Motiveringen är att barnomsorg inte kan bedrivas av vinstintresse utan att förlora i kvalitet. Och så föreslås nu förändringar i statsbidragsreglerna för enskilt bedriven verksamhet. Återigen får doktrinen sista ordet gentemot det praktiska förnuftet. Varför inte inta en öppen attityd och se vad ett sådant initiativ kan ge? Insynen i verksamheten kan ju inte vara något problem, varför kvaliteten lätt kan kontrolleras.

Det är inte alls säkert att barnomsorgen i sin kommunala utformning nått sin fulländning. Därför kommer möjligheterna till enskilda initiativ, försöksverksamhet, fantasi och konkurrens att berika. Inte ens förekomsten av ett visst vinstintresse när det gäller daghem och fritidshem kan enligt vår uppfattning förstöra en verksamhet som i övrigt uppvisar resultat vad gäller kvalitet etc. i jämbredd med barnomsorgen i övrigt. Här bör den gamla regeln gälla: av frukten känner man trädet. Kan ett träd enklare och effektivare än ett annat frambringa lika goda frukter, desto bättre.

Den självklara rätten för föräldrar att själva svara för barnomsorgen skulle egentligen inte behöva påpekas, och inte heller att den skall ekonomiskt värderas. Ändå finns det anledning att i det här sammanhanget göra det, i all synnerhet som man i många familjer gör det valet att en av föräldrarna stannar hemma på hel- eller deltid medan barnen är små. Vi i centern har den uppfattningen – och det har vi sedan länge arbetat för – att samhällets stöd till omsorg om barnen måste utformas så att det omfattar alla barn. En vårdnadsersättning ger föräldrar och barn möjlighet till ökad samvaro och är ett uttryck för att det arbete som utförs i hemmet med små barn är en värdefull insats, för den enskilde men också för samhället som helhet.

Herr talman! Vi kräver att olika former av barnomsorg, i hemmet, kommunala eller enskilda omsorgsformer, skall jämställas. Det förutsätter också att en utbyggd vårdnadsersättning blir en naturlig del av den familjepolitiska arsenalen. Vi får hoppas att ni socialdemokrater inte längre håller fast vid era stelbenta doktriner utan lyssnar på föräldrarna.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 2, 3, 5 och 6 som är fogade till socialutskottets betänkande 31.

Anf. 130 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! I höstas tog riksdagen beslut om ett nytt statsbidragssystem för barnomsorgen. Det var ett beslut med stora brister, främst av två skäl. För det första diskriminerar reglerna den barnomsorg som inte drivs av kommunerna själva. För det andra kommer de nya reglerna att tvinga fram

längre vistelsetider för barnen på dagis än vad föräldrar i allmänhet önskar och vad som kan antas vara bra för barnen.

Redan i samband med beslutet i höstas slungade riksdagens socialistiska majoritet sin bannbulla över daghem som drivs i företagsform. Majoriteten ställde nämligen som villkor för att statsbidrag skulle kunna utgå, att daghemmet drivs "utan vinstsyfte". Syftet med den formuleringen, som skapade en del tolkningsdiskussioner, var att förhindra att barnomsorg drivs i företagsform.

Socialministern har under vintern blivit så förtjust i detta förbud att han återkommit till riksdagen med ett särskilt tillägg till riktlinjerna för statsbidragsgivningen. Propositionen är sannolikt helt överflödigt. Redan det förbud som den socialistiska majoriteten här i riksdagen hade snickrat till förhindrade effektivt daghem i företagsform. Men socialministern såg uppenbarligen en möjlighet till ett indignationsnummer. "Inte skall väl det snöda vinstintresset tillåtas exploatera föräldrars behov av god omsorg om barnen", har varit den demagogiska vändning som nu har upphöjts till propositionstext. Slagorden har därmed tagit makten över tanken. Så har också propositionen blivit ett utomordentligt illa genomtänkt och slarvigt hopkommet aktstycke.

Låt mig illustrera med ett par exempel.

I propositionen föreslås, att daghem som avses drivas i "uppenbart vinstsyfte" inte skall ges statsbidrag. Men vad menas med uppenbart? Är det en avsedd skillnad mellan att driva något i vinstsyfte och att driva något i uppenbart vinstsyfte?

Är det vidare tillåtet att driva daghem med hjälp av statsbidrag om man inte uppger vinstsyfte som motiv eller om man driver det med en kronas förlust? Och vad menas f. ö. med "vinst"? Om det arbetande kapitalet ges samma ersättning, dvs. ränta, oavsett om det är eget eller främmande kapital, uppkommer då vinst? Eller vilket vinstbegrepp avser man tillämpa i statsbidragsreglerna?

I propositionen säges vidare, att privata daghem skall tillåtas om huvudmannen har "anknytning till en ideell organisation". Det står inte *är* ideell organisation, utan har anknytning till ideell organisation. Vad betyder det? Betyder det t. ex. att om ett daghem behövs i ett bostadsområde som ägs av HSB, HSB kan starta ett sådant daghem och kanske t. o. m. driva det med vinst, medan om fastigheterna ägs av ett privat fastighetsbolag, man är förhindrad att öppna ett sådant daghem. Eller betyder det att något av arbetarrörelsens många bolag skulle kunna starta ett daghem i företagsform? Eller vad menas med anknytning till förening?

Uppräkningen av principiella frågeställningar av detta slag skulle kunna flerfaldigas. Detta räcker för att visa att propositionen är ett under av oklarhet.

Jag respekterar den farhåga som finns någonstans där bakom, nämligen att barnomsorg skulle kunna bli ett geschäft för oseriösa företag. Jag hyser den oron själv. Men den stillas inte av att man förbjuder daghem som drivs i företagsform och tillåter andra daghem. Den risken undanröjer man, om

man ställer krav som måste uppfyllas oavsett vem som driver barndaghemmet, krav som rör det pedagogiska innehållet, personalens utbildning, lokalernas kvalitet, krav på att man måste ta barn ur dagiskön etc. Sådana krav bör ställas, och såvitt jag förstår är vi ense om att så bör ske.

Men vad är det för fel på principen, att alla som uppfyller dessa krav ges möjlighet att med statsbidrag som grund starta och driva daghem? Kommunerna har att avgöra huruvida dessa krav tillgodoses. Därmed faller alla invändningar.

I propositionen räknas upp ett antal mer eller mindre konstruerade hot som skulle dyka upp, om man tillät att daghem drevs i företagsform. Det kanske inte skulle ta emot alla barn, det kanske skulle leda till segregering, det kanske skulle hålla högre taxor, ha sämre lokaler, anställa utbildad personal osv. Men alla dessa invändningar stupar på samma skäl, det nämligen att kommunen avgör vilka som skall få rätt att driva daghem eller inte få denna rätt.

Det är kommunen som har att värna om kvaliteten i barnomsorgen och se till att den upprätthålls, oavsett vem som är huvudman. Vilket är motivet att däröver ställa extra kriterier för enskilda daghem? Det kan i varje fall inte vara barnens eller föräldrarnas intressen som då tas till vara.

Det finns bara en princip som håller, nämligen att behandla alla som uppfyller dessa krav lika. Alla andra principer leder till sämre barnomsorg, till färre platser och till sämre utnyttjande av befintliga resurser.

Om man följde denna enkla princip, skulle man också undgå att diskriminera sådan barnomsorg som man nu tillåter, men behandlar styvmoderligt från socialdemokratisk sida. Jag tänker på föräldrakooperativ och andra ideellt drivna daghem. De får med nuvarande regler lägre statsbidrag än de som kommunen själv driver. Motivet för denna ordning är att föräldrakooperativ och andra ideella huvudmän lyckas driva daghemmen till lägre kostnad, även när de har samma personaltäthet och uppfyller alla andra krav som kan ställas. Det klarar de, därför att åtskilliga arbetsuppgifter, t. ex. de som rör administration och städning, sköts av föräldrarna själva och att föreningar, kyrkor och andra som driver daghem tillhandahåller egna lokaler som ställer sig billigare. Som tack för dessa samhällsgagneliga insatser bestraffas detta ideella arbete med lägre statsbidrag. Det är att åka snålskjuts på idealiteten.

Hur skevt det kan bli visar exemplet med Centraföreningen för daghem i Stockholm. Här har barnstugor eller motsvarande drivits i denna regi långt innan kommunen började intressera sig för det. Det har fungerat utmärkt. Det har gett föräldrarna stort inflytande och inneburit korta beslutsvägar, till allas belåtenhet. Kommunen har haft full kontroll över verksamheten.

Med nuvarande konstruktion av statsbidragen går det inte att fortsätta på detta vis. Daghemmen måste kommunaliseras för att man skall få ut fullt statsbidrag. Staten tjänar alltså inte en krona på knepet att sänka statsbidraget för enskilda, men det leder till krångel och omorganisation för dessa föreningar och för kommunerna. Inte ett enda barn extra blir bättre

omhändertaget för det, inte en enda förälder ytterligare får hjälp med barnomsorgen.

Av bl. a. de skäl som jag här har tagit upp måste propositionen ges det mycket hårda omdömet att vara något av det sämsta, mest illa genomtänkta och slarvigt hopkomna aktstycke som lagts på riksdagens bord.

Att regeringen hade bort tänka igenom frågan en gång till har vi i dagarna fått belägg för. Jag tänker på den kommande debattboken med intervjuer med finansministern, som det redan har refererats till. Jag tycker – låt mig säga det – att det är stimulerande att också företrädare för ett partis ledning vågar gå ut med och antyda att det finns delade meningar inom partiet. Jag tänker inte häckla er socialdemokrater för det. Däremot är det klart att vi i riksdagen har rätt att få reda på vilken linje som egentligen är regeringens, socialministerns eller finansministerns.

Kjell-Olof Feldt kommer i denna bok in på frågan om alternativ inom den offentliga sektorn, och han säger där att "konkurrens leder till ytterligare förbättringar av de offentliga systemen". Gäller det också barnstugorna? frågar intervjuarna. Feldt svarar:

"Ja, om jag förstått saken rätt så menar ju de, som nu vill pröva privat drivna daghem, att dessa ska följa de regler som samhället ställer upp, de ska ta barnen ur kommunernas kö i den ordning, som kommunerna bestämmer och de ska inordnas i den kommunala daghemstaxan. Då har jag svårt att bli särskilt upphetsad."

Kjell-Olof Feldt har fattat saken alldeles rätt. Det vi förordar är alltså att statsbidrag utgår på lika villkor för alla som uppfyller dessa krav. Och den som tänker efter och inte låter hetsa upp sig av sin egen retorik kan naturligtvis inte bli särskilt upprörd av en sådan ordning, utan måste tvärtom tycka att den är förnuftig.

Feldt fortsätter: "Vi har ju i praktiken redan ett privat entreprenörssystem i den kommunala barnomsorgen och det är de kommunala dagmammorna. De ställer upp med sina egna hem istället för att kommunen bygger särskilda dagis och de tar hand om barnen i stort sett efter eget huvud men efter de regler som kommunen fastställer. För det får de en viss ersättning. Det kan väl inte vara någon avgörande skillnad om flera dagmammor skulle slå ihop sig i ett företag och driva samma verksamhet.

Dessutom – och det är kanske viktigast – så är ju många föräldrar i dag faktiskt hänvisade till privata lösningar, som samhället inte har det minsta att säga till om."

Socialministern är tyvärr inte här, annars skulle det vara naturligt att uppmana honom att göra på samma sätt i det här fallet som han gjorde när det gällde propositionen om änkepenionering, att ta tillbaka den och tänka på saken en gång till.

Det skulle hedra regeringen om man sade: Låt oss se över den här frågan ytterligare en gång.

Kan man, Aina Westin, som företräder regeringspartiet i den här debatten, hoppas på en sådan klok eftertänksamhet?

*Statsbidrag till
alternativa barn-
omsorgsformer*

Herr talman! Jag yrkar avslag på hemställan i utskottsbetänkandet och bifall till reservationerna 1, 2 och 4.

Anf. 131 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Det finns enkla, ofrånkomliga fakta att komma ihåg när man talar om barnomsorg. Jag skall nämna några sådana fakta som jag tror har betydelse för denna debatt.

77 % av förskolebarnen saknar fortfarande daghemsplats. Om man utgår ifrån och är överens om att barnomsorg är bra för barnens egen skull, måste alltså dessa 77 % få en plats, helst så snart som möjligt. En annan faktauppgift är att 1983 förvärvsarbetade enligt SCB 82 % av de kvinnor som har barn i förskoleåldern.

Samhällsstrukturen och familjeförhållandena har förändrats kraftigt under senare decennier. Nu föder kvinnor i genomsnitt 1,6 barn. Det betyder att många barn växer upp utan syskon, växer upp ensamma. Detta ställer i sig krav på barnomsorg. Genom påtvingad befolkningsomflyttning av arbetsmarknadsskäl har släktskapsband och vänner försvunnit. Många människor bor i stora, anonyma bostadsområden i socialt, kulturellt fattiga förortsområden. 70 % av äktenskapen går av olika anledningar sönder.

Alla dessa fakta ställer också krav på en bra barnomsorg – krav på en trygg och kontinuerlig barnomsorg.

Barnomsorg är, och skall framgent också vara, samhällelig, och i detta fall en kommunal ansvarsfråga. Det är samhället som skall svara för både en tillräcklig utbyggnad och en bra kvalitet. Alla privata ekonomiska vinstintressen skall hållas utanför. Kommunerna skall upprätthålla en kvalitativ kontroll över barnomsorgen. De borgerliga menar att man skall kunna driva barnomsorg för ett vinstintresses skull. Tanken att driva daghem i vinstsyfte med föreståndaren som verkställande direktör med ansvar för största möjliga ekonomiska avkastning av barnens omsorgsbehov är helt absurd. Effekterna av ett lönsamhetstänkande betyder ännu mindre personal, ännu fler barn i barngrupperna, ännu högre föräldraavgifter, lägre lön för personalen, sämre lokaler, ännu mindre material och sämre mat. En eller annan, eller alla, av dessa negativa följder måste till för att göra barnomsorgen lönsam.

Vpk:s barnstugearbetare hade en debatt i Stockholm angående privata daghem. En herr Tomas Berglund från Pysslingen Förskolor AB ansåg att det är rimligt med en viss vinst på satsat kapital. Vi har lagt oss på en vinstnivå på 18,5 %, och det hymlar vi inte med, sade denne Tomas Berglund. Jag tycker att det säger ganska mycket om hur det skulle kunna bli om man släppte loss tanken på en privatisering av barnomsorgen på det här sättet. Man försämrar kvaliteten ytterligare. Vad som behövs inom barnomsorgen i dag är tvärtom en stor satsning på kvalitativa förbättringar på alla de punkter som jag tidigare räknade upp. Det behövs en uppåtgående kurva.

SAF-styrda daghem måste vi säga ett absolut nej till. Det gör också regeringen i den proposition som vi diskuterar i dag. Att driva daghem på entreprenad strider också mot andemeningen i både kommunallagen och socialtjänstlagen, om man ser till de rättsliga aspekterna på att driva daghem.

Privata, entreprenad drivna daghem och vårdnadsbidrag är borgerlighetens förslag när det gäller barnens behov av bra omsorg. I en kärv arbetsmarknadssituation skall kvinnor på ett förstucket sätt tvingas tillbaka till spis och grytor. Helst skall vi också föda fler barn – utan smärtlindring.

Det kan låta bestickande när man säger att om man kan få betalt för att man tar hand om andras barn, så kan man väl lika väl få betalt för att man tar hand om sina egna. Hemarbetet utmålas som kvinnornas mission. Om ekonomiskt beroende och ofrihet säger man ingenting. Vart tog kampen för kvinnornas rätt till arbete och ekonomiskt oberoende vägen? Borgerligheten förpassar kvinnofrågan flera decennier tillbaka i tiden. Varför? kan man ju fråga sig. Jo, därför att kvinnorna inte längre behövs på samma sätt som tidigare på arbetsmarknaden. Det passar en borgerlig syn på kvinnan alldeles utmärkt, och nu körs frågan om vårdnadsbidrag fram i alla möjliga sammanhang.

Jag tror, herr talman – jag är alltså inte säker – att socialdemokraterna avvisar tanken på vårdnadsbidrag. En reservation från vänsterpartiet kommunisterna är fogad vid detta betänkande, i vilken vi avvisar alla planer på någon form av vårdnadsbidrag. Av socialdemokraternas majoritetsskrivning framgår att frågan om vårdnadsbidrag skall beredas inom ramen för den familjeekonomiska beredningsgruppens arbete. Denna skall, enligt utskottet alltså, inte vara bunden av i förväg gjorda uttalanden från riksdagens sida.

Det här är detsamma som att ge ett lillfinger beträffande tanken på vårdnadsbidrag. Och det lillfingeret vill vänsterpartiet kommunisterna inte ge. Ett lillfinger kan så lätt bli en hel hand, som bekant. Därför markerar vi en hårdare inställning än socialdemokraterna i fråga om vårdnadsbidrag.

Med detta yrkar jag bifall till reservation nr 8.

Herr talman! Jag vill också tala litet om hemarbete och om vem som skall utföra det. Vi har ju redan kommit in på det här med vårdnadsbidrag. Som det är nu så är det kvinnor som utför detta viktiga arbete som ligger utanför marknaden, som är informellt och oavlönat. Mycket av det arbete som utförs i produktionen skulle aldrig fungera utan kvinnornas reproduktiva arbete. Det här reproduktiva arbetet måste synliggöras. Det informella arbetet måste män och kvinnor dela på. Förutsättningar för en sådan delning måste skapas bl. a. genom sex timmars arbetsdag, ändrade boendeformer och en utbyggd barnomsorg. Det reproduktiva arbetet innehåller så stora värden och så många glädjeämnen att männen måste få möjligheter att uppleva dessa. Men det är också tungt, slitsamt och evinnerligt återkommande. När det gäller ansvaret i det avseendet måste männen avlasta kvinnorna. Både män och kvinnor skall delta i såväl det reproduktiva som det produktiva arbetet på lika villkor. Vardagslivet måste få nya dimensioner.

Samhället har inte tagit hänsyn till kvinnors nya situation med lönarbete och huvudansvar för boende och reproduktion. Kvinnor har individuellt försökt hitta olika sätt att knyta ihop vardagens skilda delar, förvärvsarbete, boende och omsorg, och på så sätt fått vardagen att nödtorftigt fungera. Men kvinnor deltar i alltför liten utsträckning i fackligt och politiskt arbete. Jag menar att kvinnor inte bara skall ha rätt till ett förvärvsarbete och ett

familjeliv utan också skall ha möjlighet att delta i samhällets politiska liv och därmed vara med och forma framtiden.

Det är viktigt att slå fast att kvinnors ökade förvärvsfrekvens har haft oerhört många positiva effekter. Och det kan aldrig bli fråga om att gå tillbaka till den situation där kvinnan blir försörjd av en förvärvsarbetande man.

Men det är också viktigt att erkänna att utvecklingen inte har lett till någon jämställdhet mellan män och kvinnor. Kvinnor arbetar deltid på en hårt könsuppdelad arbetsmarknad. Förenklat kan man säga att en del av de traditionella kvinnojobben flyttats ut ur hemmen och förvandlats till lönarbete – men fortfarande är det kvinnorna som utför det mesta av detta arbete. I dag finns det starka krafter främst från de borgerliga, i den ekonomiska krisens tecken som vill föra detta arbete tillbaka till hemmen. Värderingen av olika slags arbete avspeglas i språkbruket, och kvinnors arbete står inte högt i kurs. Produktion av t. ex. bilar, bombplan och videoapparater definieras som närande, medan reproduktion, genom vård och omsorg när det gäller människor och genom t. ex. tvätt och städning när det gäller ting, betecknas som tärande arbete.

Kvinnors arbete, både ute i förvärvsarbetet och inom hemmets ram, måste synliggöras och värderas – men inte med vårdnadsbidrag eller andra former av tillbakasträvande små bidrag. Tvärtom måste kvinnors arbete försvaras, barnomsorgen byggas ut, sextimmarsdagen genomföras och nya boendeformer börja gälla.

Anf. 132 AINA WESTIN (s):

Herr talman! Representanterna för de tre borgerliga partierna har i sina inledningsanföranden samtliga tagit upp Kjell-Olof Feldts uttalande om barnomsorgen. Jag kommer att göra er besvikna – jag tänker nämligen inte här i kammaren debattera innehållet i en intervjubok som jag inte själv har läst och som kanske inte heller någon annan i kammaren läst, och jag tänker inte heller här debattera lösryckta citat från tidningspressen. Jag utgår nämligen ifrån att vi i dag debatterar och tar ställning till socialutskottets betänkande 31 med anledning av regeringens proposition 177 om statsbidrag till alternativa barnomsorgsformer.

Men jag vill ändå inledningsvis slå fast ett par saker: Vi har inget ministerstyre. Regeringen är kollektivt ansvarig för de propositioner som framläggs. Och de riktlinjer på olika områden, också beträffande barnomsorgen, som föregående socialdemokratiska partikongress antog ligger fast till kommande partikongress.

I proposition 177 föreslås vissa ändringar i de regler som antogs av riksdagen i december 1983. De nya reglerna innebär att affärsmässigt drivna daghem och fritidshem faller utanför statsbidragsreglerna.

I korthet innebär förslaget att statsbidrag lämnas till barnomsorg i form av daghem och fritidshem som drivs av någon annan än kommunen under följande förutsättningar:

1. att den som driver daghemmet eller fritidshemmet antingen är en

sammanslutning av föräldrar som gemensamt tar ansvaret för omsorgen om sina egna barn, eller en sammanslutning som har anknytning till kyrklig verksamhet, erbjuder en speciell form av pedagogik eller andra liknande ideella grunder,

2. att daghemmet eller fritidshemmet är upptaget i kommunens barnomsorgsplan och

3. att daghemmet eller fritidshemmet uppfyller de krav som finns för motsvarande kommunal verksamhet, dvs. att verksamheten bedrivs fortlöpande, att barnen är inskrivna och att en överenskommelse finns om barnens vistelsetid.

I propositionen betonas att barnomsorgen är en kommunal uppgift, vilket också slås fast i socialtjänstlagen, och att kommunerna i sin planering måste ha en helhetssyn på barnomsorgsverksamheten. Hänsyn måste tas till bostadsområdets speciella behov, till föräldrarnas arbetstider och till en del barns behov av särskilt stöd. Prioriteringar måste kunna göras så att vissa barnstugor under särskilda perioder får extraresurser. Om vinstintresset är avgörande för vissa daghem och fritidshem är det sannolikt att verksamheten kommer att förläggas till områden som kan betraktas som lönsamma, där behoven av extra insatser inte är så stora. Risken för en segregation är därmed stor. Behoven av kontinuitet i verksamheten är viktig. Blir kommunen beroende av någon annan för t. ex. tillgången på nödvändiga lokal- eller personalresurser kan kontinuiteten allvarligt äventyras.

Herr talman! Ett omfattande utvecklingsarbete inom barnomsorgen pågår i landets kommuner. Dagligen förs diskussioner bland administratörer och berörd personal om vad som kan göras för att barnomsorgen skall bli ännu bättre. Jag vill starkt understryka att de erfarenheter och kunskaper som finns hos de yrkesgrupper som arbetar inom barnomsorgen bättre kan tillvaratas. Så sker också på många håll i dag. Genom att ge personalen ett större inflytande över sin arbetssituation och genom att ge dem ökade befogenheter att själva fatta beslut och ta ansvar för den dagliga verksamheten, är jag övertygad om att vi skulle få ett bättre resursutnyttjande inom barnomsorgen.

I reservation nr 2 yrkar de tre borgerliga partierna avslag på propositionen. Utskottet har tidigare under detta riksmöte tagit ställning till en motion i vilken det begärdes att statsbidragsreglerna skulle ändras så att statsbidrag inte i någon form skulle kunna utgå till privata daghem som bedrivs i vinstsyfte. Utskottet ansåg då bl. a. att om en daghemsverksamhet bedrivs i vinstsyfte riskerar lönsamhetsintresset att komma i konflikt med intresset av en god kvalitet på barnomsorgen. Utskottet vidhåller denna inställning och ställer sig bakom de skäl mot vinstdrivna daghem som framlagts i propositionen, och som på ett övertygande sätt visar att statsbidrag inte bör utgå till affärsmässigt drivna daghem och fritidshem.

Jag yrkar avslag på reservation nr 2.

I reservationerna 1, 3 och 4 föreslås principiella förändringar av det statsbidragssystem som antogs av riksdagen i december 1983. Man anser att statsbidraget bör bygga på en princip som innebär likställighet mellan enskild

*Statsbidrag till
alternativa barn-
omsorgsformer*

och kommunal barnomsorg, och man begär en höjning av statsbidragen till bl. a. familjedaghem.

I reservation 5 begärs en utvärdering och redovisning av statsbidragens styrande verkan vid organiserandet av olika former av institutionell barnomsorg.

Herr talman! Den 29 mars i år var samma frågor uppe till behandling i riksdagen i samband med behandlingen av kompletteringspropositionen. Utskottet har inte ändrat inställning i frågorna, och mot den bakgrunden yrkar jag avslag på reservationerna 1, 3, 4 och 5.

Reservationerna 6, 7 och 8 handlar om vårdnadsersättning. Denna fråga har diskuterats åtskilliga gånger i denna kammare och kommer upp i samband med behandlingen av den familjepolitiska propositionen nu på onsdag. För att undvika dubbeldebatt i slutet av riksdagsarbetet yrkar jag avslag på reservationerna 6, 7 och 8.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag i samtliga delar bifall till hemställan i utskottets betänkande nr 31 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 133 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Herr talman! Aina Westins anförande i den del som handlade om Kjell-Olof Feldts bok var väl en replik till nämnde Feldt: att rätta sig efter partikongressens beslut och propositioner, som han har varit med om att lägga fram. Men skillnaden i åsikter inom socialdemokratin och mellan partierna är ju av intresse också i debatten här. Därför tycker jag inte att man kan skjuta ifrån sig frågorna med hänvisning till den debatt som pågår internt i det socialdemokratiska partiet.

Det var ju så, Aina Westin, att regeringen i dess helhet står bakom den proposition som vi nu diskuterar. Jag antar att detsamma gällde propositionen om änkepensioneringen. Några månader senare kom man emellertid fram till – också då i enighet, antar jag – att man borde dra tillbaka propositionen, därför att den innehöll brister. Jag gav uttryck för min önskan att man skulle komma till samma insikt också beträffande den proposition som vi nu behandlar. Detta skulle lända regeringen till heder mer än till klander. Skälet härtill är så mycket begripligare, eftersom det uppenbarligen ändå pågår en diskussion inom socialdemokratin, där just denna fråga prövas på nytt.

Nu säger Aina Westin att hon inte vill diskutera saken, eftersom boken än så länge inte finns tillgänglig. Hon säger sig inte vilja diskutera på basis av lösryckta citat. De sidor som är relevanta i sammanhanget har jag en kopia av här, som jag kan överlämna till Aina Westin. Hon kan alltså få direktcitat av vad Kjell-Olof Feldt skrivit, och hon kan alltså bemöta hans uttalanden – inte prompt därför att vi skall ha den interna debatten inom socialdemokratin här i kammaren utan därför att det är av intresse för den fråga som vi behandlar här och nu.

Aina Westin klarade sig undan alla frågor genom att i stort sett bara förbigå dem med tystnad. Jag vill emellertid på nytt fråga vad som egentligen menas

med att en huvudman för daghem skall ha anknytning till en förening. Vad menas med det? Menas att Konsum kan driva daghem men inte ICA, att HSB kan driva daghem men inte ett privat fastighetsbolag, osv.? Eller hur skall detta tolkas? Får vi så småningom se en ny proposition, på grund av att man har stött på tolkningsproblem?

Sist men inte minst: Ni har nu trots allt accepterat föräldrakooperativ som daghemsform. Varför kan ni då inte också komma fram till ett ställningstagande som innebär att ni slutar diskriminera den formen av daghem?

*Statsbidrag till
alternativa barn-
omsorgsformer*

Anf. 134 ANN-CATHRINE HAGLUND (m) replik:

Herr talman! Aina Westin måste ändå medge att vad Kjell-Olof Feldt har sagt och som här har citerats är av mycket stort intresse i denna debatt, som handlar just om de privata daghem och de daghem i företagsform som Kjell-Olof Feldt har yttrat sig så positivt om. Aina Westin hade här också ett klart behov av att bemöta detta.

Aina Westin har inte givit några hållbara ytterligare skäl för att man skall inskränka statsbidragsrätten för daghem som drivs i företagsform. Aina Westin sade att om vinstintresset är avgörande, blir det segregation och allt möjligt annat. Men nu är det ju så att man i barnomsorgsplanen prövar kvaliteten och just sådana faktorer som Aina Westin säger utgör skäl mot daghem i företagsform. Jag tycker att man skulle kunna lita på att kommunerna gör en ordentlig prövning. Den enskilda kommunen känner ju faktiskt mycket väl till behov, förutsättningar och villkor vad gäller daghemmen inom sitt område.

Jag ställde frågan: Vad innebär vinstsyfte och vinstintresse? Jag tycker inte att vi har fått något klart besked på den punkten. Var går t. ex. gränsen mellan vinst och försörjning, och vilken gräns skall man sätta för försörjning och vilken för vinst? Skall existensminimum vara en gräns, eller vad menar man egentligen?

Om t. ex. föräldrakooperativ går ihop, blir det också då fråga om vinst, eller vad är det fråga om? Vad skall då hända med statsbidraget till föräldrakooperativet?

Ytterligare en fråga som jag ställde men inte fått något svar på: Vad händer om några förskollärare, mot bakgrund av dagens kärva arbetsmarknad, slår sig samman och vill starta ett daghem på en ort där det kanske saknas barnomsorgsplatser? Kanske får de en bra lokal, föräldrar vill lämna sina barn till detta daghem, och dessutom är kommunen villig att ta upp daghemmet i sin barnomsorgsplan. Varför skall detta daghem, om det drivs i företagsform, icke vara berättigat till statsbidrag? Förskollärarna har ju utbildning och förutsättningar för att skapa en mycket bra barnomsorg.

Nej, detta håller inte. Det är kvaliteten som skall vara avgörande för vilka som skall få statsbidrag – inte huvudmannen och formen, utan kvaliteten. Det skall också vara neutralitet mellan de olika barnomsorgsformerna. Något annat är inte rättvist och rimligt.

Anf. 135 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Jag tycker att Aina Westin försökte klara sig litet för enkelt undan debatten om vårdnadsbidrag eller vårdnadsersättning, när hon sade att det blir en dubbeldebatt. Jag skulle vilja veta hur socialdemokraterna ser på vårdnadsbidrag, med tanke på den mycket luddiga skrivning som man presenterat i utskottsbetänkandet. Jag menar att det är livsfarligt att ge ens ett lillfinger åt tanken på vårdnadsbidrag. Vi vet att kvinnors arbetstillfällen i dag är hotade. Även barnomsorgen och kvinnors ekonomiska oberoende är hotade. I det läget är det mycket viktigt att klart markera avstånd till tankar på vårdnadsbidrag. Jag är ledsen att socialdemokraterna hittills inte har gjort det. Men jag skulle vilja fråga Aina Westin hur hon ser på spörsmålet om vårdnadsbidrag.

Vidare sade Aina Westin att man skall ge personalen större inflytande på barnstugorna för att på så sätt få till stånd ett bättre resursutnyttjande. Också jag tycker att man skall ge personalen ett större inflytande, men inte för att få till stånd effektivitet eller bättre resursutnyttjande utan för att göra barnomsorgen bättre för personalen, barnen och föräldrarna.

Det finns vissa ord som jag tycker är viktiga att komma ihåg när man diskuterar utveckling av barnomsorg: självförvaltning, decentralisering, kreativitet och flexibilitet. Men jag tror att barnomsorgen har ett stort behov av nya impulser och av ett aktivt utvecklingsarbete för sin egen skull. Det är inte fråga om någon privatisering eller några pysslingsobjekt, utan allt detta kan mycket väl ske inom den kommunala ramen. Jag vet att moderaterna tidigare har citerat Mao och sagt: Låt tusen blommor blomma. Varför inte låta tusen blommor blomma inom den kommunala verksamheten? Jag tycker i likhet med Aina Westin att det är viktigt att ge personalen större inflytande, men det skall inte ske för att skapa ett bättre resursutnyttjande utan för att göra barnomsorgen bättre. Den andemeningen vill jag lägga till.

Anf. 136 ULLA TILLANDER (c) replik:

Herr talman! Av Aina Westins inlägg kan man dra slutsatsen att klyftan inom socialdemokratin vad gäller barnomsorgen tydligen är djupare än hon själv vill tillstå. I ett program i TV i går kväll välkomnade den socialdemokratiska partisekreteraren Kjell-Olof Feldts inlägg och menade att det berikade den familjepolitiska debatten. Men Aina Westin vill tydligen hålla sig helt utanför den debatten här. Hon hänvisar till det som har sagts tidigare, nämligen att statsbidrag ges under vissa förutsättningar.

Den som läser propositionen noggrant finner emellertid att uppfattningarna går helt isär. Daghem med vinstintressen skall inte få statsbidrag. Men tycker socialdemokraterna att det är önskvärt att daghem som drivs av exempelvis ideella organisationer, kyrkor och samfund får statsbidrag? I propositionen står det nämligen att kontinuiteten garanteras bäst om kommunen själv driver verksamheten. Det står vidare: "Om däremot den som lämnar tjänsten har en ideell bevekelsegrund eller en annan intressegemenskap med föräldrar och barn är givetvis denna risk avsevärt mindre." Så uttrycker man sig inte om man ser alternativ barnomsorg som något positivt.

I kommuner där tanken har väckts hos t. ex. en grupp föräldrar att själva svara för ett fristående daghem, vållar ett sådant initiativ oftast en häftig debatt. Att det nästan regelbundet sker beror i regel på följande tre saker: När föräldraengagemanget väl är väckt, väjer det inte för en strid för en rättighet som uppfattas som viktig. Informationen om de ekonomiska möjligheter som faktiskt står till buds har nått ut mycket dåligt. Den socialdemokratiska majoriteten i kommunen har inte särskilt stort intresse för fristående daghem. Dessutom gör i praktiken socialdemokraterna ute i kommunerna nästan vanemässigt motstånd.

Jag beklagar att Aina Westin inte här vill debattera frågan om vårdnadsersättning. Den frågan skall ju diskuteras under behandlingen av detta betänkande, och vi har också avgett en reservation. Vårt förslag i fråga om vårdnadsersättning löser faktiskt problemet för många familjer och inte minst ensamstående föräldrar när det gäller att minska arbetstiden från åtta till sex timmar. Förslaget ger dem alltså möjlighet att utnyttja den lagstadgade rätten till kortare arbetsdag. Bl. a. har många av LO:s medlemmar uttalat sig positivt för rätten till sextimmarsdag för småbarnsföräldrar.

Anf. 137 AINA WESTIN (s) replik:

Herr talman! Till Ingemar Eliasson vill jag säga att för mig är det viktigaste vad som sägs i proposition 1983/84:31. Det är högt i tak i vårt parti när vi diskuterar dessa frågor. Det tycks det däremot inte vara i folkpartiet. Gör ni i ert parti aldrig några omprövningar? Det viktigaste är således vad regeringen säger i propositionen.

Vi litar faktiskt på kommunerna, Ann-Cathrine Haglund, vad gäller utbyggnaden av barnomsorgen. Men vi litar kanske inte i lika stor utsträckning på företagen i detta fall.

Vad innebär vinstsyfte? Jag tycker att det klart framgår av propositionen och i utskottsbetänkandet vilka regler som skall gälla för de daghem som drivs i vinstsyfte.

Inga Lantz tyckte att vi i utskottsmajoriteten är luddiga när det gäller inställningen till frågan om vårdnadsersättning. Vi anser i utskottet att den familjeekonomiska beredning som tillsattes och skulle göra en samlad översyn av förslagen från de olika utredningar som har arbetat skall få bedöma också denna fråga. Vi menar att man inte skall föregripa det utredningsarbetet och redan nu slå fast att vårdnadsersättning inte skall på något sätt bli föremål för behandling här. Som jag har sagt tidigare kommer denna fråga att debatteras i kammaren även på onsdag.

Det är viktigt att personalen får ett större inflytande. Men hela tiden skall man naturligtvis diskutera med utgångspunkt i barnets bästa. Kan man samtidigt få ett bättre resursutnyttjande är väl detta positivt, Inga Lantz.

När det gäller vårdnadsersättning, Ulla Tillander, och över huvud taget utbyggnaden av barnomsorgen vill jag betona att de borgerliga partierna i sex år var ansvariga för dessa saker. Visserligen har detta framförts många gånger i kammaren, men det förtjänar att på nytt upprepas. Ni kunde inte komma överens i de borgerliga regeringarna om utformningen av en

vårdnadsersättning. Inte heller i dag är ni överens om hur denna vårdnadsersättning skall utformas.

De tre borgerliga partierna litar nu till att barnomsorgen skall byggas ut med hjälp av företagen. Jag vill slå fast att utbyggnaden av barnomsorgen är en kommunal angelägenhet, som är inskriven i socialtjänstlagen. Det är också en samhällets angelägenhet. Den kan inte göras till föremål för spekulation och ekonomisk vinning. Barnet måste stå i centrum, inte avkastningen på ett kapital.

Anf. 138 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Herr talman! Aina Westin frågade mig om det inte pågår någon omprövning inom folkpartiet. Jodå, det gör det. Aina Westin är välkommen att ta del i den diskussionen om hon vill. Hon frågade också om det inte finns någon fråga, där vi är oense. Det gör det säkert, även om jag inte just för tillfället kan komma på någon sådan. Om Aina Westin gör det, skall jag inte dra mig undan en diskussion om den frågan.

Nu vill emellertid Aina Westin uppenbarligen dra sig undan debatten om en fråga, där man är oense inom socialdemokratin. Jag tycker att det är litet synd, för frågan är verkligen värd att diskutera. Innan man har diskuterat färdigt, är det ju dumt av socialdemokratin att binda sig. Det är bakgrunden till att jag tyckte att man kunde ta tillbaka denna proposition på samma sätt som man utan prestige uppenbarligen gjorde när det gällde änkepensioneringen.

Beträffande sakfrågan tror jag att barnomsorg i enskild regi måste ha ett inslag av ideell verksamhet för att gå ihop. Jag tror att barnomsorg i företagsform kan bli bara en marginell företeelse. Varför inte våga ge den chansen. Med all den möjlighet till kontroll som kommunerna har kan ju de farhågor som här staplas på varandra undanröjas.

Såvitt jag förstår bottnar det hela i att socialdemokrater och kommunister här i riksdagen misstror kommunerna och även de förtroendevalda i kommunerna när det gäller att värna om de kvalitetskrav som vi vill sätta upp. Men de som sitter i de kommunala instanserna är faktiskt precis lika kloka eller lika litet kloka som vi är här i riksdagen. Varför inte överlåta åt dem som har en skyldighet enligt lag och författning att tillhandahålla god barnomsorg att även granska om kvalitetskraven är uppfyllda och ge alla som klarar kraven rätt att driva daghem med statsbidragshjälp?

Varför, Aina Westin, fortsätter ni att diskriminera också en form av barndaghem som ni ändå talar så vackert om, de ideellt drivna och föräldrakooperativen? Ni åker här snålskjuts på det frivilliga arbete som föräldrar och föreningsmänniskor av olika slag lägger ned. Kan ni inte åtminstone ta det steget att uppmuntra denna idealitet, i stället för att diskriminera den?

Anf. 139 ANN-CATHRINE HAGLUND (m) replik:

Herr talman! Aina Westin sade att socialdemokraterna litat på kommunerna, men inte på företagen. Jag tycker att det är ett ganska förskräckligt

uttalande, att man inte litar på seriösa företag. Att ni litar på kommunerna är inte den här propositionen något bevis för.

Den barnomsorg som skall drivas i företagsform skall godkännas av kommunerna. Innehåll, utformning och drift – allt detta – skall granskas av kommunen för att daghemmen skall tas med i barnomsorgsplanen, och att de kommer med i barnomsorgsplanen är ett villkor för att de skall få statsbidrag. Ni litar inte på att kommunerna kan bedöma detta. Ni litar inte på de förtroendevalda som i kommunerna har ansvar för dessa frågor. Det visar denna proposition alldeles klart.

Aina Westin säger att det av propositionen klart framgår vad man menar med begreppet vinstsyfte, men jag har inte förstått det. Jag har inte heller fått något svar på frågan varför förskollärare som har utbildning, erfarenhet och vilja att åstadkomma bra barnomsorg och som startar eget, börjar driva barnomsorg i företagsform, inte skulle vara berättigade till statsbidrag. Jag kan inte förstå det.

Vi vet att det i dag finns efterfrågan på barnomsorg, men vi vet också att föräldrarna framför allt vill ha valfrihet. De vill dels kunna utforma sitt liv på det sätt som de tycker är bäst, dels bestämma den arbetsfördelning de vill ha i familjen och dels kunna välja den barnomsorg som de tror på och tycker passar barnen.

Vi har flera gånger i debatten varit inne på vårdnadsersättningen. En vårdnadsersättning ger föräldrarna ökad valfrihet. De kan välja mellan de barnomsorgsformer som de tror på, eller låta en förälder vara hemma helt eller delvis. Vårdnadsersättningen är bra för barnfamiljerna just därför att den ger valfrihet.

Det är viktigt att vi finner nya lösningar för att driva barnomsorg, finansiera barnomsorg och ge god barnomsorg. Det som vi diskuterar i dag, barnomsorg i företagsform, är en ny väg. Den säger ni socialdemokrater nej till. Alternativ barnomsorg i form av föräldrakooperativ och barnomsorg i ideell regi diskriminerar ni genom att ge den mindre statsbidrag. Det är att förhindra att vi får en framväxt av nya idéer och nya barnomsorgsformer. Det har börjat växa fram sådana under stort motstånd, men vi skall spä på den utvecklingen och driva fram alternativ. Det är bra för svenska familjer och för barnen i Sverige.

Anf. 140 ULLA TILLANDER (c) replik:

Herr talman! Till Aina Westin vill jag återigen säga att vårdnadsersättning- en introducerades under den tid som vi hade en trepartiregering. Undersökningar har också visat att en majoritet av föräldrarna vill ha vårdnadsersättning. Det gäller faktiskt också bland socialdemokrater. Därför kan man förvånas över att inte ni socialdemokrater stödjer utbyggnaden av en vårdnadsersättning.

Vårdnadsersättningen är, som läget är i dag, ett uttryck för en helt annan familjepolitik än den som socialdemokraterna arbetar för. Vad har ni egentligen att komma med som hjälper t. ex. ensamstående föräldrar att förena förvärvsarbete med föräldraskap utan att barnet kommer i kläm och

Måndagen den
4 juni 1984

*Statsbidrag till
alternativa barn-
omsorgsformer*

att utnyttja sin lagstadgade rätt att minska arbetstiden från åtta till sex timmar? Barn till föräldrar inom LO-kollektivet, och då särskilt de ensamståendes barn, har faktiskt de längsta vistelsetiderna på daghemmen. Många föräldrar har uttryckt önskemål om ett system med vårdnadsersättning som komplement till daghemmen.

När det gäller alternativ barnomsorg vill jag säga att motivet för att man engagerar sig i frågan om de olika formerna för barnomsorg faktiskt är att man är emot monopol av varje slag. Det måste enligt vår uppfattning finnas valfrihet för föräldrarna när det gäller barnen. Det förutsätter att det finns alternativ att välja emellan. Det kan vara föräldrakooperativ, det kan vara förskolor som varierar i pedagogiskt avseende. Framför allt skulle, om man hade ett sådant system, kvaliteten bibehållas eller t. o. m. höjas.

Att, som man gör i proposition 177, skilja mellan daghem som är drivna i ideellt syfte och andra är faktiskt att göra en konstlad uppdelning. Det ena drivs med vinstintresse, säger man, men det gör inte det andra. Jag tror att det är farligt att, som man gör, förbjuda all verksamhet under förutsättning att det också finns ett vinstintresse i den. Jag undrar just hur mycket arbete som utförs i vårt land utan att det finns ett visst vinstintresse. En annan sak är naturligtvis om det är enbart vinstintresset som styr. Men här kan faktiskt kommunen bestämma förutsättningarna och villkoren – det är ju avsikten.

Anf. 141 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! När det gäller vårdnadsbidraget hänvisar Aina Westin till översynen av barnfamiljernas situation. Såvitt jag förstår kan alltså den här frågan bli föremål för behandling på ett annat sätt än jag kanske har trott socialdemokraterna om. Man kan med andra ord tänka sig någon form av vårdnadsbidrag. Man öppnar för det genom sin skrivning och även här i debatten, tycker jag.

Jag skall förenkla min fråga till Aina Westin när det gäller vårdnadsbidrag: Vad tycker Aina Westin själv om vårdnadsbidrag? Åtminstone det skulle man väl kanske kunna få ett svar på i den här debatten.

Anf. 142 AINA WESTIN (s) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att svara Inga Lantz och säga: Jag anser inte vårdnadsersättning vara ett alternativ till barnomsorg. Inte heller anser jag vårdnadsersättning vara ett alternativ till ett förvärvsarbete. En vårdnadsersättning kan aldrig bli så utformad att den på något sätt ersätter ett förvärvsarbete.

Till Ann-Cathrine Haglund vill jag säga: Vi misstror inte kommunerna – jag tror på kommunerna i det här avseendet. Ger man kommunerna resurser och möjlighet att bygga ut barnomsorgen klarar de också av det. I den verksamheten – till skillnad från verksamheten i daghem som drivs i vinstsyfte och av aktiebolag – har kommunen ett inflytande. Även de anställda har ett inflytande på verksamhetens utformning och bör fortsättningsvis också kunna få ett bättre inflytande. I daghem drivna i aktiebolagsform har vi knappast något inflytande på verksamheten.

Ann-Cathrine Haglund talar enbart om förskollärare som skall gå samman och bilda en form av daghem. Det är också så man har tänkt sig de företagsdrivna daghemmen: Man skall satsa på enbart förskollärare. Men det finns faktiskt, Ann-Cathrine Haglund, också andra, mycket viktiga yrkesgrupper inom den kommunala barnomsorgen i dag, nämligen barnskötare och ekonomipersonal. Har ni alldeles glömt bort de här båda yrkesgrupperna? Hur skall deras situation fortsättningsvis se ut? Är det de som skall bedriva verksamheten i de kommunala daghemmen och förskollärarna stå för verksamheten i de företagsdrivna daghemmen?

Så till talet om valfrihet och om vilken valfrihet vi har i dag. Både Ann-Cathrine Haglund och Ulla Tillander tror att man ökar valfriheten genom att erbjuda vårdnadsersättning. Jag vill säga till Ulla Tillander att jag har ganska god kännedom om förhållandena för LO-kollektivet och om dess synpunkter. Många års erfarenhet från det området har gjort klart för mig att vårdnadsersättning inte är något alternativ för LO-grupperna. Nej, det gäller att ge arbete åt alla – de som vill ha ett arbete skall också få det – och det gäller att åstadkomma en utbyggd barnomsorg. På det sättet kan vi förbättra LO-gruppernas situation.

Tredje vice talmannen anmälde att Ann-Cathrine Haglund, Ulla Tillander och Ingemar Eliasson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 143 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! Det vi fått lyssna till här från borgerliga språkrör i barnomsorgsdebatten är på sätt och vis ganska typiskt. När de inte har något att hämta ur egen fatatur, lutar de sig mot den socialdemokratiska finansminister som de på fredag kommer att gjuta all sin galla över i denna kammare, därför att han inte under de knappt två år som gått har fått gräset att åter grönska på alla de ängar som brändes under sex borgerliga regeringsår.

En sak som, av förklarliga skäl, inte återfanns i Ingemar Eliassons citat men som är värd att lägga märke till är att finansministern i sitt uttalande om barnomsorgen har ställt bestämda krav på enskilda daghem i fråga om bl. a. kommunalt inflytande för att statsbidrag skall utgå. Så t. ex. anser han att barnen skall tas ur den kommunala kön. De villkor han ställt uppfylls definitivt inte av flera av de s. k. förldrakooperativ som florerar i dag. Jag skall strax ge exempel härpå.

Konservativa och nyliberala grupper med anknytning till inflytelserika ekonomiska intressen har under lång tid hävdad att den gemensamma sektorn är för stor, otymplig, oekonomisk och ineffektiv och att den därför måste skäras ner. Men efter hand har kritiken tagit delvis nya banor. Det börjar mer och mer att handla om att näringslivet vill bryta sig in på en ny marknad, när industrins andel av produktionen sysselsättningsmässigt minskar i betydelse samtidigt som tjänstesektorn – inte minst inom vård- och omsorgsområdet – erbjuder nya expansionsmöjligheter.

*Statsbidrag till
alternativa barn-
omsorgsformer*

På en punkt tycks enighet numera råda, nämligen att behovet av en utbyggnad av barnomsorgen är mycket stort.

Flera initiativ har på senare tid tagits – bl. a. i Stockholmsområdet och i Skåne – för att starta daghem på helt kommersiell basis. Initiativtagarna och deras politiska huvudmän hävdar energiskt att effektivitetsvinster kan göras inom barnomsorgen, om bara vinsten får användas som drivfjäder. Man kräver en övergång från skattefinansiering till marknadsfinansiering av de flesta tjänster som i dag tillhandahålls av den gemensamma sektorn, och från moderat håll har man t. o. m. gått så långt att man gjort direkta jämförelser mellan å ena sidan barnomsorg och å den andra sidan sophantering och städning, som av kommunerna redan utlämnats på entreprenad.

Allting går att sälja med mördande reklam, sägs det. Och för att hitta de riktigt bestickande och anslående namnen på vissa former av s. k. enskild barnomsorgsverksamhet har man begett sig till Astrid Lindgrens sagovärld. Namn som Pysslingen och Bullerbyn har använts som fikonlöv, avsedda att dölja de verkliga avsikterna med en marknadsstyrd barnomsorg som kommer att skumma grädden av denna marknad men överlåta åt kommunerna att ta hand om problemen, t. ex. barn med särskilda behov. Den som kan sin Astrid Lindgren vet emellertid vad som döljer sig bakom fikonlöven. Pysslingen hade det inte särskilt ombonat, utan han bodde närmare bestämt i ett råtthål. Att det definitivt inte är fråga om "Alla vi barn" i den Bullerby som skapats i form av ett s. k. föräldrakooperativ i min egen hemkommun, Höganäs, kan jag försäkra. Formellt finns det tidigare handelsbolaget Bullerbyn, numera kosmetiskt förklätt till ett s. k. föräldrakooperativ, upptaget i kommunens barnomsorgsplan, men i villkoren för verksamheten görs följande synnerligen anmärkningsvärda reservationer.

För det första: Kommunen påtar sig inga förpliktelser gentemot barn eller personal i den privata verksamheten.

För det andra: Socialförvaltningen förmedlar inte barn till det privata daghemmet.

För det tredje: Daghemstaxan har en sådan konstruktion att det praktiskt taget är omöjligt för ensamstående i normala inkomstlägen att komma i fråga i det här föräldrakooperativet.

I barnomsorgsplanen prövas ju kvalitet, sade Ann-Cathrine Haglund. Vi kan med ett exempel hämtat ur verkligheten se vad den prövningen kan vara värd.

I ett par motioner har jag tillsammans med Lars-Erik Lövdén tagit upp frågan om statsbidrag till alternativa barnomsorgsformer. Genom det regeringsförslag som vi nu behandlar har motion 543, som vi väckte under den allmänna motionstiden, helt tillgodosetts. Statsbidrag till privata daghem som bedrivs i vinstsyfte kommer fortsättningsvis inte att utgå, vilket är mycket tillfredsställande.

I motion 2848, väckt med anledning av det nu föreliggande regeringsförslaget, ifrågasätter vi emellertid om de villkor som häri uppställs för att statsbidrag skall utgå till föräldrakooperativ och liknande enskild daghemsverksamhet är tillräckligt preciserade för att förhindra en framväxt av

kategoridaghem och segregering inom barnomsorgen. Utskottet uttrycker självt farhågor i detta avseende. Men utlåtandet över vår motion utmynnar i den något halvkvädna visan: "Enligt utskottets mening måste därför i första hand andra åtgärder övervägas för att motverka segregering inom barnomsorgen."

Jag skulle vilja avsluta det här anförandet med en fråga till utskottets företrädare i den här debatten: Vilka åtgärder är det man har i åtanke för att motverka den segregering som uppenbarligen kan inträffa med den konstruktion som statsbidragssystemet har f. n.?

Anf. 144 AINA WESTIN (s):

Herr talman! Jag skall fatta mig kort. Mycket av det som skrivs i motionen kan man ställa sig bakom. Jag skall svara direkt på den fråga som Bengt Silfverstrand ställde om åtgärder som kan motverka segregation. Det är naturligtvis viktigt med en uppföljning av de nya statsbidragsreglerna. Det har kammaren redan tidigare tagit ställning till. Sedan tror jag att det är väldigt viktigt att man är uppmärksam på segregationsfrågorna i ett bredare perspektiv. Vi vet t. ex. att den ekonomiska boendesegregationen också slår starkt igenom i daghemmen. Vi vet att det finns stora skillnader mellan daghemmen i olika kommuner. Vi vet också att föräldraavgifterna är väldigt olika i olika kommuner. Allt det här kan naturligtvis leda till en ökad segregation i daghemmen. Vi vet också att väldigt många förtursfall tas emot på många daghem, vilket kan leda till ökade påfrestningar för daghemmen. Det är på dessa områden som vi naturligtvis måste följa verksamheten och sätta in resurser när så behövs.

Jag anser alltså att vi noga måste följa de här frågorna i fortsättningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (lika statsbidrag till kommunal och alternativ barnomsorg)

Utskottets hemställan bifölls med 171 röster mot 140 för reservation 1 av Ingemar Eliasson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 3 (dag- och fritidshem som drivs i vinstsyfte m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 172 röster mot 137 för reservation 2 av Ingemar Eliasson m. fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (vissa statsbidragsregler för föräldrakooperativ och familjedaghem)
Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 3 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls genom uppresning.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 4 av Ingemar Eliasson anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Nr 162

Måndagen den
4 juni 1984

*Statsbidrag till
alternativa barn-
omsorgsformer*

Mom. 6 (utvärdering av statsbidragsreglerna)

Utskottets hemställan bifölls med 261 röster mot 49 för reservation 5 av Rune Gustavsson och Ulla Tillander. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 (vårdnadsersättning m. m.)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 195 röster mot 49 för hemställan i reservation 6 av Rune Gustavsson och Ulla Tillander. 66 ledamöter avstod från att rösta.

Motivering

Först biträdde den i reservation 7 av Göte Jonsson m. fl. anförda motiveringen med 80 röster mot 17 för den i reservation 8 av Inga Lantz anförda motiveringen. 214 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter godkändes utskottets motivering med 188 röster mot 77 för den i reservation 7 av Göte Jonsson m. fl. anförda motiveringen. 47 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

15 § Anf. 145 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista upptas bostadsutskottets betänkande 30 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

16 § Kammaren åtskildes kl. 22.35.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert